

กรอบการพัฒนาเกษตรเชิงพื้นที่
อำเภอบ้านหมอ ปี 2569

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ
จังหวัดสระบุรี

คำนำ

กรอบการพัฒนาเกษตรเชิงพื้นที่ อำเภอบ้านหมอ พ.ศ. ๒๕๖๙ ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ (Area-Based Approach) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจระบบนิเวศการเกษตรทั้งหมดในพื้นที่เป้าหมายอย่างครอบคลุม โดยจะนำเสนอขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การวางรากฐานข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่ การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานเกษตรเพื่อค้นหาปัญหาเชิงลึก การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อเลือกประเด็นที่ส่งผลกระทบสูงสุด และออกแบบโครงการที่ตอบโจทย์ความต้องการของเกษตรกร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ได้อย่างตรงจุด

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอขอขอบคุณทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนฯ จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตรของอำเภอบ้านหมอให้ก้าวหน้า เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเศรษฐกิจชุมชนเติบโตอย่างมั่นคงต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป

๑

ข้อมูลด้านกายภาพ

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑

๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

๑

๑.๒ อาณาเขต

๑

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

๑

๒. ลักษณะภูมิประเทศ

๓

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

๓

๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน

๓

๒.๓ กลุ่มชุดดิน

๔

๓. ลักษณะภูมิอากาศ

๘

๓.๑ ฤดูกาล

๘

๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ

๘

๔. เส้นทางคมนาคม

๙

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

๙

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ

๙

๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๙

๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ

๙

๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ

๙

๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

๑๒

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑๓

๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ

๑๓

๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI

๑๕

ข้อมูลด้านสังคม

๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

๑๖

๑.๑ เกษตรกร

๑๖

๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร

๑๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ	๒๔
๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ	๒๔
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๒๔
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๒๔
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๒๘
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๒๙
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๓๐
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๓๑
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๒
๒. การวิเคราะห์ Supply chain	๓๔
บทที่ ๓ บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๓๗
๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ	๓๗
๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๑
บรรณานุกรม	๔๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	แสดงเขตการปกครอง	๒
๒	แสดงสรุปเขตการปกครอง	๒
๓	แสดงข้อมูลฤดูกาล	๘
๔	แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี	๘
๕	แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง	๑๐
๖	แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก	๑๐
๗	แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	๑๑
๘	แสดงข้อมูลบ่อบาดาล	๑๑
๙	แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน	๑๒
๑๐	แสดงข้อมูลด้านพืช	๑๓
๑๑	แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์	๑๓
๑๒	แสดงข้อมูลด้านประมง	๑๔
๑๓	แสดงจำนวนครัวเรือน และประชากร	๑๖
๑๔	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ	๑๗
๑๕	แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ	๑๗
๑๖	แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน	๑๗
๑๗	แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์	๑๗
๑๘	แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร	๑๘
๑๙	แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์	๑๙
๒๐	แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๑๙
๒๑	แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ	๒๐
๒๒	แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์	๒๑
๒๓	แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร	๒๑
๒๔	แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร	๒๒
๒๕	แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	๒๒
๒๖	แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๒๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒๗	แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่	๒๓
๒๘	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว	๒๔
๒๙	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตข้าว	๒๖
๓๐	แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม	๒๗
๓๑	แสดงต้นทุนการผลิต	๓๐
๓๒	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๓๒
๓๓	แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๒
๓๔	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าว อำเภอบ้านหมอ	๓๔
๓๕	แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)	๓๕
๓๖	แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๑

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๒	แผนที่แสดงความลาดชันของพื้นที่ จังหวัดสระบุรี	
๓	แผนที่แสดงความลาดชันอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๔	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๕	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๖	แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๗	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๘	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๙	แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าว อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	
๑๐	แสดงวิธีการตลาดอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี	

บทที่ ๑

ข้อมูลสภาพทั่วไป

ข้อมูลด้านกายภาพ

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

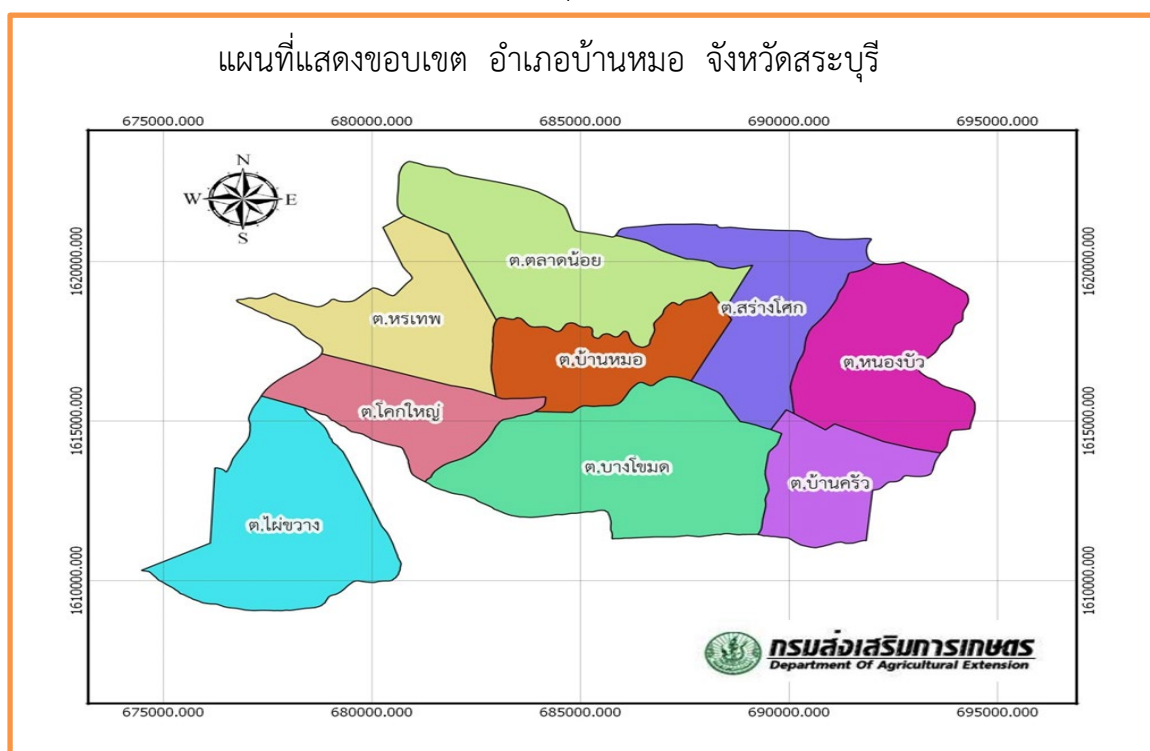
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

อำเภอบ้านหมอ จัดตั้งอำเภอเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ ๑๓๘ กิโลเมตร อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดสระบุรี ๓๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๐๓.๕๘ ตารางกิโลเมตร

๑.๒ อาณาเขต

อำเภอบ้านหมอ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอหนองโดน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอพระพุทธบาทและอำเภอเสาไห้
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอท่าเรือ (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอดอนพุด

ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ,พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารราชการ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตปกครองออกเป็น ๑ อำเภอ แบ่งเป็นจำนวน ๖

เทศบาล ๓ อบต. ๙ ตำบล ๗๙ หมู่บ้าน

- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น เทศบาลตำบลจำนวน ๖ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๓ แห่ง

ตารางที่ ๑ แสดงเขตการปกครอง

หมู่ที่	ตำบล								
	โคกใหญ่	ตลาดน้อย	บางโหนด	บ้านครัว	บ้านหมอ	ไผ่ขวาง	สร้างโคก	หนองบัว	หรรพ
๑	ใต้	ตลาดน้อย	สะพานช้าง	บ้านครัว	ดอนยอ	หนองพันเรือ	คลองกระโดน	หนองบัว	โคกกุ่ม
๒	หนองบัวงาม	โคกกระแตง	ธรรมเสนา	บ้านครัว	ศาลเจ้า	บ่อกระโดน	บ่อกวนเลน	หนองบ่อโพลง	ดอนทอง
๓	หนองนางปู	คลองน้ำ	หนองหมู	ชีหอม	บ้านใหญ่	บ่อกระโดน	บ่อดินสอพอง	หนองเซ	ต้นหนอง
๔	บ่อนาง	ดอนสำโรง	ท่ากรวด	หนองหลวง	เริงราง	หนองพันเรือ	บ่อโคก	หนองคล้า	โคกกุ่ม
๕	วังกะไห	โคกกระเบื้อง	สารภี	ม่วงน้อย	หลังตลาด	ไร่กลาง	โคกงาม	โคกเสลา	จันเสื่อ
๖	โคกเจริญ	โคกขวิด	สะพานช้าง	มหาโลก	ถนนใหม่	ไร่	ปัญจาภิรมย์	หนองถ่านใต้	จันเสื่อ
๗		คองมะเกลือ	สะพานช้าง	หนองสะเดา	สร้างโคก	หนองชายเขา	บ่อพระอินทร์	หนองบัว	โคกกุ่ม
๘		โคกมะขาม	สะพานช้าง	ตลาดใหม่	สะพานดำ		หัวนาตง		สมอลน
๙			ทุ่งแค	กองเหล็ก	บ้านหมอ		ปัญจารักษ์		
๑๐			สารภี	ด่านลิง	คลองข่อย				
๑๑			คลองปูน	สะพาน ๑๒	บ่อดินขาว				
๑๒					บ้านหมอ				

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒ สรุปเขตการปกครอง

ตำบล	เนื้อที่ทั้งหมด(ไร่)	อบต	เทศบาลตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนบ้าน (ครัวเรือน)
บ้านหมอ	๑๘.๗๐	✓	✓	๑๒	๑,๗๗๘
บ้านครัว	๑๖.๒๑		✓	๑๑	๓,๙๙๓
ตลาดน้อย	๒๔.๐๕		✓	๘	๑,๖๒๑
บางโหนด	๓๐.๗๕		✓	๑๑	๓,๕๒๘
สร้างโคก	๒๒.๐๔		✓	๙	๒,๒๙๘
หรรพ	๒๒.๖๘	✓		๘	๕๔๙
ไผ่ขวาง	๒๖.๓๖	✓		๗	๘๙๖
หนองบัว	๒๓.๑๙		✓	๗	๑,๓๔๘
โคกใหญ่	๑๙.๖๐	✓		๖	๔๕๕
รวม	๒๐๓.๕๘	๓	๖	๗๙	๑๖,๔๖๖

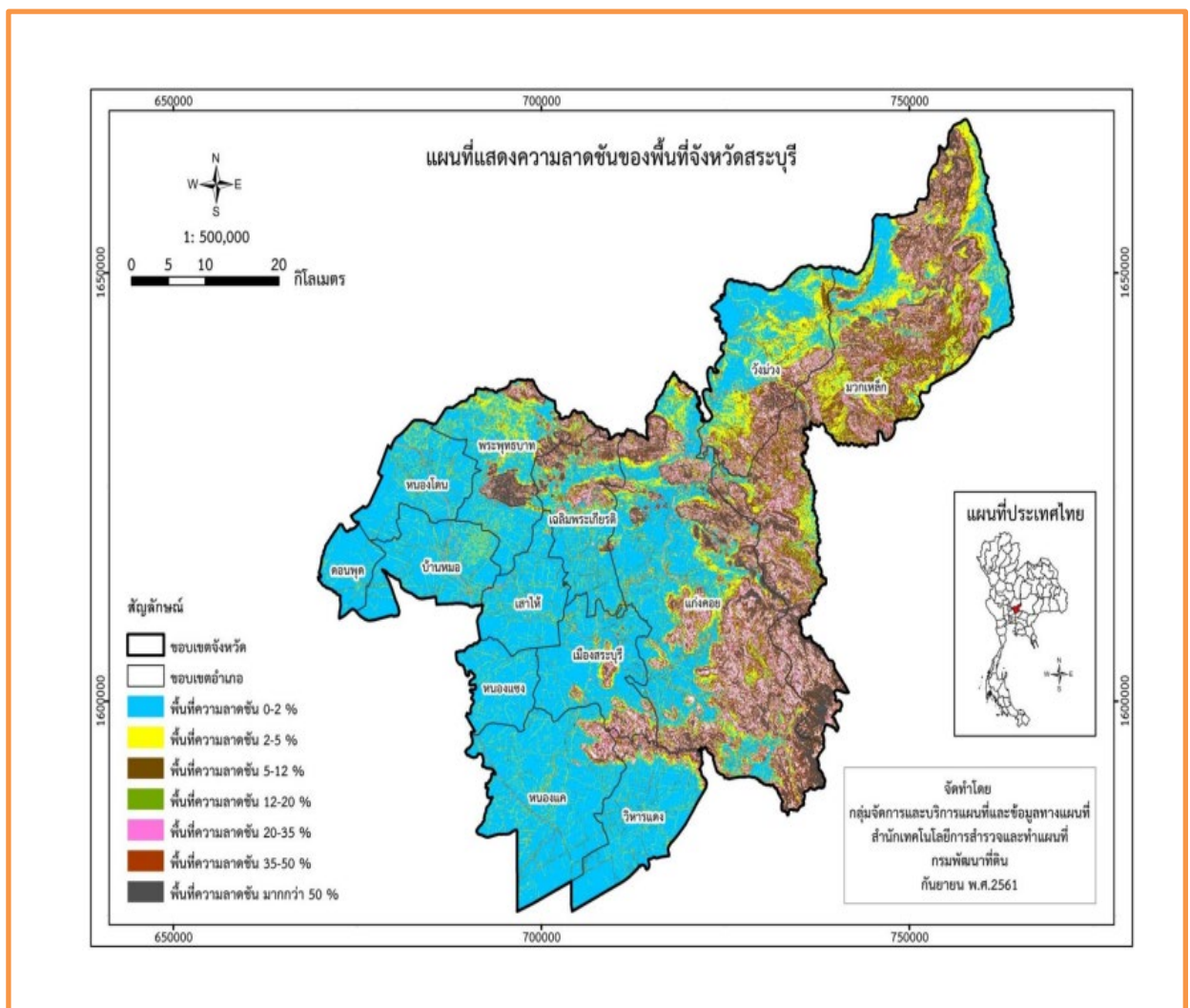
(ที่มา : ที่ว่าการอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒. ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม
ป่าไม้ อำเภอบ้านหมอ ไม่มีพื้นที่ป่าไม้

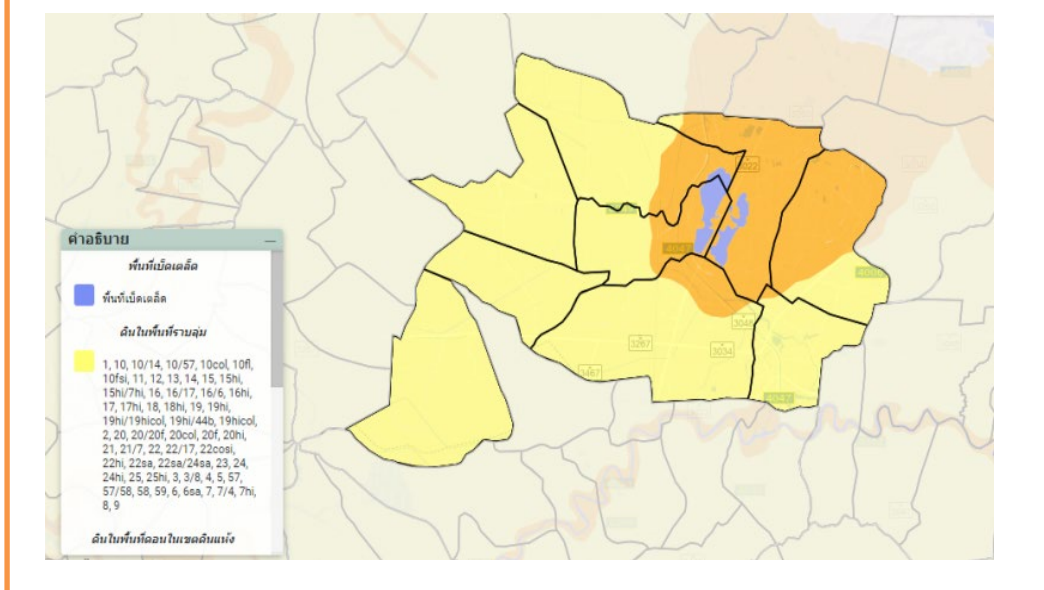
๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน

อำเภอบ้านหมอมีพื้นที่ความลาดชัน ๐-๒ เปอร์เซ็นต์ และ ๒-๕ เปอร์เซ็นต์ ลักษณะพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบโดยมีพื้นดินในที่ราบลุ่ม ๗๐,๘๕๖ ไร่ พื้นดินในที่ดอน ๒๔,๘๒๕ ไร่ (ตามภาพที่ ๓) ซึ่งเหมาะกับการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรม มากที่สุด

ภาพที่ ๒ แผนที่แสดงความลาดชันของพื้นที่จังหวัดสระบุรี
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน,พ.ศ. ๒๕๖๙)

แผนที่แสดงความลาดชันของอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

ภาพที่ ๓ แผนที่แสดงความลาดชันของพื้นที่อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙

๒.๓ กลุ่มชุดดิน

ดินในอำเภอบ้านหมอมีกกลุ่มชุดดินเหมาะสมกับการปลูกพืชจำนวน ๕ กลุ่มชุดดิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มชุดดินที่ ๑

ชุดดิน : บ้านหมี่ (Bm) ชุดดินบ้านโพนธ์ (Bpo) ชุดดินบุรีรัมย์ (Br) ชุดดินช่องแค (Ck) ชุดดินโคกกระเทียม (Kk) และชุดดินวัฒนา (Wa)

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินเหนียวสีดำลึกมาก มีรอยแตกกระแหงกว้างและลึก ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่างเล็กน้อย การระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลว

ปัญหา : ดินเหนียวจัด โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็ง แตกกระแหงกว้างและลึก ดินเปียกเหนียวมาก ทำให้การไถพรวนยาก บางพื้นที่อาจขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดการ :

ปลูกข้าว ไถพรวนเมื่อดินมีความชื้นเหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยทิ้งไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยทิ้งไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ หรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๐ วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนาครั้งที่ ๒ หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว ไถกลบตอซังและทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือไม้ผล ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร มีคันดินอัดแน่นล้อมรอบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุยมะพร้าวปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต

ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๔

ชุดดิน : ชุดดินบางมูลนาก (Ban) ชุดดินบางปะอิน (Bin) ชุดดินชัยนาท (Cn) ชุดดินชุมแสง (Cs) ชุดดินพิมาย (Pm) ชุดดินราชบุรี (Rb) ชุดดินสระบุรี (Sb) ชุดดินสิงห์บุรี (Sin) ชุดดินศรีสงคราม (Ss) ชุดดินท่าพล (Tn) และชุดดินท่าเรือ (Tr)

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าที่มีอายุน้อย ปฏิกิริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

ปัญหา : โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกกระแหง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดการ :

ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไ้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยทิ้งไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๐ วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนาครั้งที่ ๒ หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือไม้ผล ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือชุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑๕-๒๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๒๘

ชุดดิน : ชุดดินชัยบาดาล (Cd) ชุดดินดงลาน (DL) ชุดดินลพบุรี (Lb) ชุดดินน้ำเลน (Nal) และชุดดินวังชมภู (Wc)

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินเหนียวลึกมากสีดำที่มีรอยแตกกระแหงกว้างและลึก ปฏิกิริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง

ปัญหา : ดินเหนียวจัด แตกกระแหงกว้างและลึก ดินแห้งแข็ง ดินเปียกเหนียวมาก ไถพรวนยาก และขาดแคลนน้ำ

แนวทางการจัดการ :

ปลูกพืชไร่ หรือพืชผัก ปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานพืชปุ๋ยสด ถั่วพรี ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ ถั่วพุ่ม ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบก่อนออกดอก) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ปลูกไม้ผล ชุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ย

หมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๕๒

ชุดดิน : ชุดดินบึงชะงั้ง (Bng) และชุดดินตาคี (Tk)

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินตื้นถึงชั้นมาร์ลหรือก้อนปูน ปฏิกริยาดินเป็นด่าง การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง

ปัญหา : ดินตื้นถึงชั้นปูนมาร์ลหรือก้อนปูน ดินแห้งแข็ง ดินเปรี้ยวเหนียว ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และดินเป็นด่างจัด

แนวทางการจัดการ :

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกชนิดพืชที่ชอบดินเป็นด่างมาปลูก ไถพรวนดินในขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานเมล็ดถั่วพุ่ม ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ไถพรวนและปลูกพืชขวางความลาดชัน ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกสลับเป็นแถว ปลูกพืชคลุมดิน ทำคันดินร่วมกับปลูกหญ้าแฝก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ปลูกไม้ผล ชุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. หรือถึงชั้นมาร์ล ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑๕-๒๕ กิโลกรัม/หลุม มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลูกพืชคลุมดิน วัสดุคลุมดิน ปลูกพืชแซม ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น มีการพูนโคนด้วยหน้าดิน เมื่อพบว่ามียากลอย ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๕๔

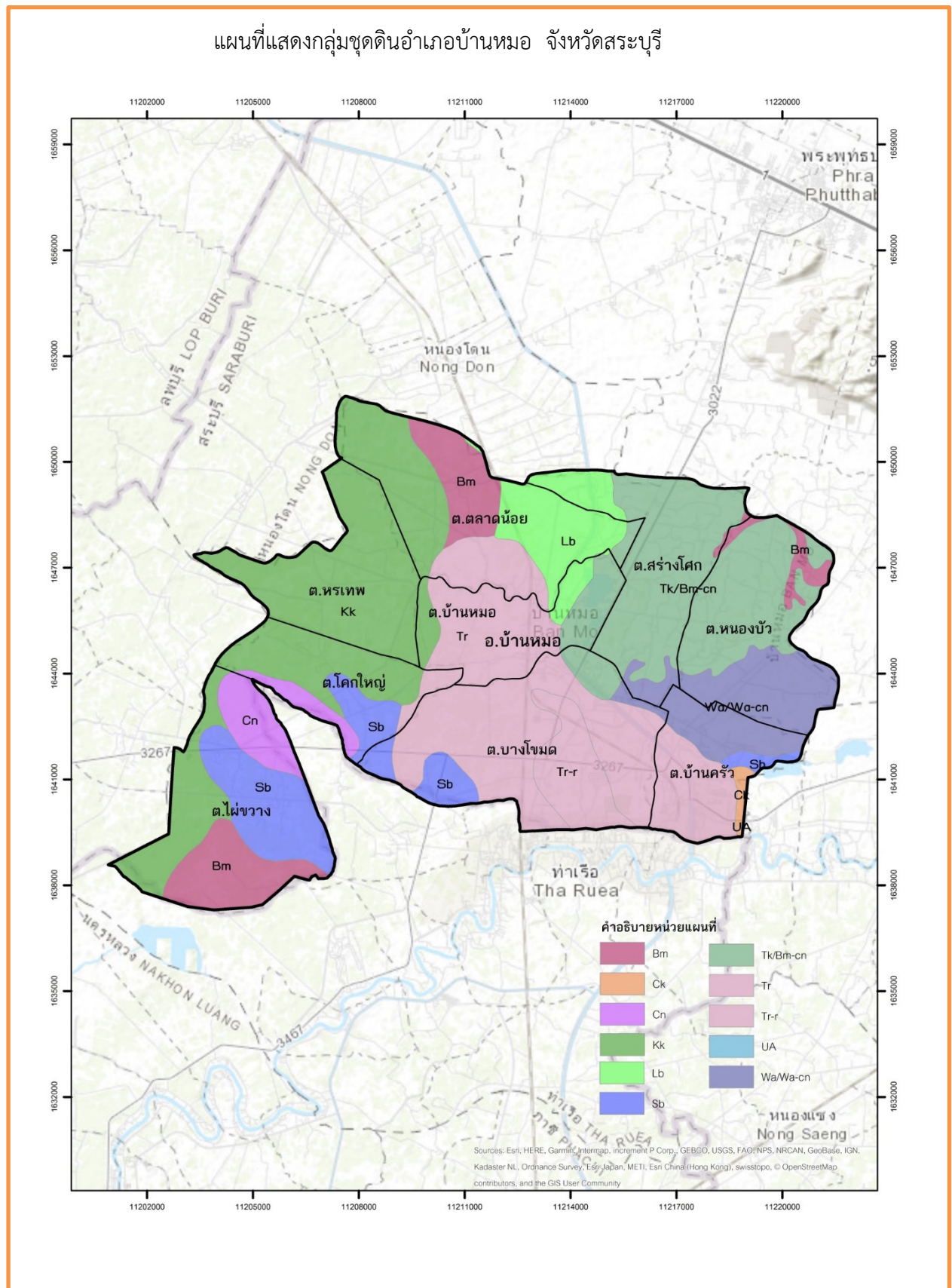
ชุดดิน : ชุดดินลำพญากลาง (Lg) ชุดดินลำนารายณ์ (Ln) และชุดดินสมอทอด (Sat)

ลักษณะเด่น : กลุ่มดินลึกปานกลางถึงชั้นมาร์ลหรือก้อนปูน ปฏิกริยาดินเป็นด่าง การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

ปัญหา : ดินเป็นด่างจัด และมีชั้นปูนมาร์ลหรือก้อนปูนช่วงความลึก ๑๐๐ ซม. ดินแห้งแข็ง ดินเปรี้ยวเหนียว ทำให้ไถพรวนยาก และขาดแคลนน้ำ

แนวทางการจัดการ : ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกชนิดพืชที่ชอบดินเป็นด่างมาปลูก ไถพรวนดินในขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานเมล็ดถั่วพุ่ม ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ หรือ ปอเทือง ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ไถพรวนและปลูกพืชขวางความลาดชัน ปลูกพืชเป็นแถบ ปลูกพืชคลุมดิน การปลูกพืชปุ๋ยสด การปลูกพืชหมุนเวียน ทำคันดินร่วมกับปลูกหญ้าแฝก ทำแนวรั้วหญ้าแฝก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ปลูกไม้ผล ชุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. หรือถึงชั้นมาร์ล ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑๕-๒๕ กิโลกรัม/หลุม มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลูกพืชคลุมดิน วัสดุคลุมดิน ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ภาพที่ ๔ แผนที่แสดงกลุ่มชุดดิน อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๓ สภาพภูมิอากาศ

๓.๑ ฤดูกาล

๑. ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือน กุมภาพันธ์-ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่เปลี่ยนจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเป็นมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด คือ เดือนเมษายน

๒. ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม-ประมาณกลางเดือนตุลาคม ฤดูนี้จะเริ่มเมื่อมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นลมชื้นพัดปกคลุมประเทศไทย ขณะที่ร่องความกดอากาศต่ำ (ร่องฝน) พาดผ่านประเทศไทยทำให้มีฝนตกชุก โดยเดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนกันยายน

๓. ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคม-ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ เมื่อมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มพัดปกคลุมประเทศไทยประมาณกลางเดือนตุลาคม ซึ่งจะนำความหนาวเย็นมาสู่ประเทศไทย (ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาบุรีรัมย์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

ตารางที่ ๓ แสดงข้อมูลฤดูกาล

ฤดูกาล	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูร้อน												
ฤดูฝน												
ฤดูหนาว												

ที่มา กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ

อำเภอบ้านหมอ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี ๒๕๖๑-๒๕๖๗ โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยต่อปีที่ ๑๑๐.๕๑ มิลลิเมตร ตกชุกในช่วงเดือนกันยายน ของทุกปี มีปริมาณน้ำฝนที่ต่ำสุดในช่วงเดือน มกราคม โดยมีปริมาณ ๘.๕๗ มิลลิเมตร และมีปริมาณน้ำฝนที่สูงสุดในเดือน กันยายน โดยมีปริมาณ ๒๘๐.๑๔ มิลลิเมตร

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี

ปี	ปริมาณน้ำฝน รวมทั้งปี (มม.)	ปริมาณฝน เฉลี่ย (มม.)	จำนวน วันฝนตก (วัน)	เดือนที่ฝน สูงสุด	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		
					สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๖๔	๑,๓๔๕.๒	๑๑๘		กันยายน	๓๙.๕	๑๕.๒	๒๘.๑
๒๕๖๕	๑,๕๒๐.๘	๑๓๒		กันยายน	๓๘.๘	๑๖.๐	๒๗.๙
๒๕๖๖	๑,๑๒๕.๔	๑๐๕		ตุลาคม	๔๑.๒	๑๗.๕	๒๙.๒
๒๕๖๗	๑,๒๘๐.๕	๑๑๕		กันยายน	๔๐.๘	๑๘.๒	๒๘.๘
๒๕๖๘*	๑,๓๑๐.๐	๑๒๐		กันยายน	๔๑.๕	๑๗.๘	๒๙.๐

ที่มา กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๖๘

๔. เส้นทางคมนาคม

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

อำเภอบ้านหมอมีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทาง ๓๒๖๗ และ ๓๐๒๒ เป็นเส้นทางในเชื่อมต่อ ขนส่งผลผลิตทางการเกษตร

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างภาค/จังหวัด/อำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมี **ทางรถไฟ** รถไฟสายเหนือ จากสถานีรถไฟกรุงเทพ ถึง เชียงใหม่ โดยผ่านสถานีบ้านหมอ วันละหลายขบวน

ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้สะดวก คือ สถานีขนส่งผู้โดยสาร จำนวน ๑ สถานี (ท่ารถตู้ อำเภอบ้านหมอ) มีสายเดินรถประจำทางระหว่างอำเภอ/จังหวัด ได้แก่ สระบุรี- ท่าลาน รถตู้โดยสาร ท่าเรือ/บ้านหมอ - หมอชิต กรุงเทพ มีทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

๑) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๒๒ (ถนนสายพระพุทธบาท – ท่าเรือ) เชื่อมต่อระหว่างอำเภอพระพุทธบาท บ้านหมอและท่าเรือ

๒) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๒๖๗ (ถนนสายสระบุรี – สุพรรณบุรี) เชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข ๓๐๒๒ เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่าง สระบุรี เสาไห้ บ้านหมอ ท่าเรือ ไปจังหวัดอ่างทองและสุพรรณบุรี

๓) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๔๘ (ถนนสายบ้านหมอ – ท่าลาน) เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอบ้านหมอ ไปยังบ้านท่าลาน ตำบลบ้านครัว ไปจนถึงถนนพหลโยธิน จังหวัดสระบุรี

๔) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๓๔ (ถนนสายบ้านหมอ - หน้าพระลาน) เชื่อมต่อระหว่างทางแยกทางหลวงหมายเลข ๓๒๖๗ จะไปเชื่อมถนนพหลโยธินตรงตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ถนนสายนี้เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอบ้านหมอ ไปยัง ตำบล สร้างโคก หนองบัว บ้านครัว

๕) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๒๑ ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมไปยังตัวอำเภอบ้านหมอ ซึ่งจะเชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข ๓๐๒๒

๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

อำเภอบ้านหมอเป็นพื้นที่ ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ๆ หลายแห่ง ดังนี้

๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง

แห่งที่ ๑ อยู่ในตำบลหรรเทพ เป็นคลองเดิม ต้นคลองอยู่ที่อำเภอนองโตนโหลผ่าน หมู่ ๑ ๒ ๓ และ ๗ ของตำบลหรรเทพ เกษตรกรใช้แหล่งน้ำแห่งนี้เพื่อการเกษตร และเป็นน้ำใช้ในครัวเรือน

แห่งที่ ๒ อยู่ในตำบลบ้านครัว เรียกว่าคลองหนองหมู คลองนี้จะแยกจากแม่น้ำป่าสัก ไหลผ่านหมู่ที่ ๓ ๔ ๖ ของตำบลบ้านครัวและไหลผ่านหมู่ที่ ๓ และ ๔ ของตำบลบางโฉมต คลองสายนี้จะมีน้ำตลอดปี ถ้าปีใดน้ำในคลองป่าสักมากก็จะไหลบ่าเข้าไปในคลองหนองหมูจนทำให้เกิดน้ำท่วมบ้านเรือนและพืชผล

๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ (โครงการชลประทาน) ได้แก่

๑) โครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลาง

- คลองชัยนาท – ป่าสัก เป็นคลองชลประทานสายใหญ่ซึ่งรับน้ำจากเขื่อนเจ้าพระยามาบรรจบกับแม่น้ำป่าสักที่อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คลองแห่งนี้เปรียบเสมือนเส้นเลือดสายใหญ่ของอำเภอบ้านหมอเพราะคลองดังกล่าว มีคลองแยกสำหรับระบายน้ำให้เกษตรกรได้ใช้ในการเกษตรและอุปโภคดังนี้คือ

- คลอง ๒๓ ขวา ต้นคลองอยู่ที่ตำบลสร้างโคกไหลผ่านไปตำบลตลาดน้อย โคกใหญ่ หรเทพ และไผ่ขวาง
- คลอง ๒๔ ขวา ต้นคลองอยู่ที่ตำบล บางโขมด ไหลผ่านตำบลบ้านหมอและไผ่ขวาง
- คลอง ๒๕ ขวา ต้นคลองอยู่ที่ตำบลบางโขมดไหลผ่านไปถึงตำบลไผ่ขวาง สำหรับคลองนี้เป็นคลองที่สูบน้ำด้วยไฟฟ้า บางครั้งมีปัญหาอุปสรรคต่อการเกษตรอยู่พอสมควร
- คลอง ร.๗ ซ เดิมเรียกคลองเริงราง ต้นคลองอยู่ที่ตำบลบางโขมด จะไหลผ่านตำบลบ้านหมอ

โคกใหญ่ และไผ่ขวางไปถึงอำเภอดอนพุด เกษตรกรใช้เพื่อการเกษตรและใช้อุปโภคบริโภค นอกจากคลองดังกล่าวแล้ว ยังมีบ่อน้ำขนาดใหญ่อีก ๒ บ่อ ซึ่งเกิดจากโรงงานปูนซิเมนต์ไทยได้ขุดดิน เพื่อนำไปผลิตปูนซิเมนต์ ทำให้เกิดเป็นบ่อน้ำขนาดใหญ่สามารถนำน้ำในบ่อไปใช้ในการเกษตรและการอุปโภคได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ที่	ชื่ออ่าง/ประตูระบายน้ำ	ตำบล	ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	ความจุที่ระดับน้ำเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเริงราง	สร้างโคก	-	-	๙๐,๐๐๐

ที่มา : ข้อมูลสถิติจากสำนักงานชลประทานที่ ๑๐, พ.ศ. ๒๕๖๘

๒) โครงการชลประทานขนาดเล็ก

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก

ที่	ตำบล	โครงการ						รวมปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	รวมพื้นที่ได้รับประโยชน์ (ไร่)
		อ่างเก็บน้ำ	ท่อระบายน้ำ	ฝาย	ระบบส่งน้ำ	สถานีสูบน้ำ	รวม		
๑	บ้านหมอ	ทะเลสาบบ้านหมอ			๑			๒๕	๔,๐๐๐
๒	บางโขมด					๑			๗,๐๐๐
๓	สร้างโคก				๑				๕๐๐
๔	ตลาดน้อย				๑				๗,๐๐๐
๕	หรเทพ				๑				๖,๐๐๐
๖	โคกใหญ่				๑				๖,๐๐๐
๗	ไผ่ขวาง				๑				๑๐,๐๐๐
๘	หนองบัว				๑				๓,๐๐๐
๙	บ้านครัว				๑	๑			๓,๐๐๐

ที่มา : ข้อมูลสถิติจากสำนักงานชลประทานที่ ๑๐, พ.ศ. ๒๕๖๘

๓) แหล่งน้ำอื่น ๆ

(๑) สระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (บ่อจั่ว ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร)

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ที่	ตำบล	ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๘		รวม	
		ราย	บ่อ	ราย	บ่อ	ราย	บ่อ
๑	บ้านหมอ		๔๒		๕		๔๗
๒	บางโหนด		๓๘		๓		๔๑
๓	สร้างโคก		๕๕		๖		๖๑
๔	ตลาดน้อย		๒๙		๒		๓๑
๕	หรรเทพ		๘๔		๑๐		๙๔
๖	โคกใหญ่		๓๑		๔		๓๕
๗	ไผ่ขวาง		๔๗		๕		๕๒
๘	หนองบัว		๖๒		๘		๗๐
๙	บ้านครัว		๑๕		๒		๑๗

ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน,พ.ศ.๒๕๖๘

(๒) บ่อบาดาล

ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลบ่อบาดาล

ที่	ตำบล	ด้านการเกษตร (บ่อ)	ด้านอุปโภค - บริโภค (บ่อ)	รวม (บ่อ)
๑	บ้านหมอ	๑๖	๒๑	๓๗
๒	บางโหนด	๒๔	๑๘	๔๒
๓	สร้างโคก	๓๑	๑๕	๔๖
๔	ตลาดน้อย	๑๒	๑๐	๒๒
๕	หรรเทพ	๔๕	๑๒	๕๗
๖	โคกใหญ่	๑๙	๙	๒๘
๗	ไผ่ขวาง	๒๘	๑๔	๔๒
๘	หนองบัว	๓๓	๑๑	๔๔
๙	บ้านครัว	๙	๒๕	๓๔

ที่มา : : สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต ๓ สระบุรี, พ.ศ ๒๕๖๘

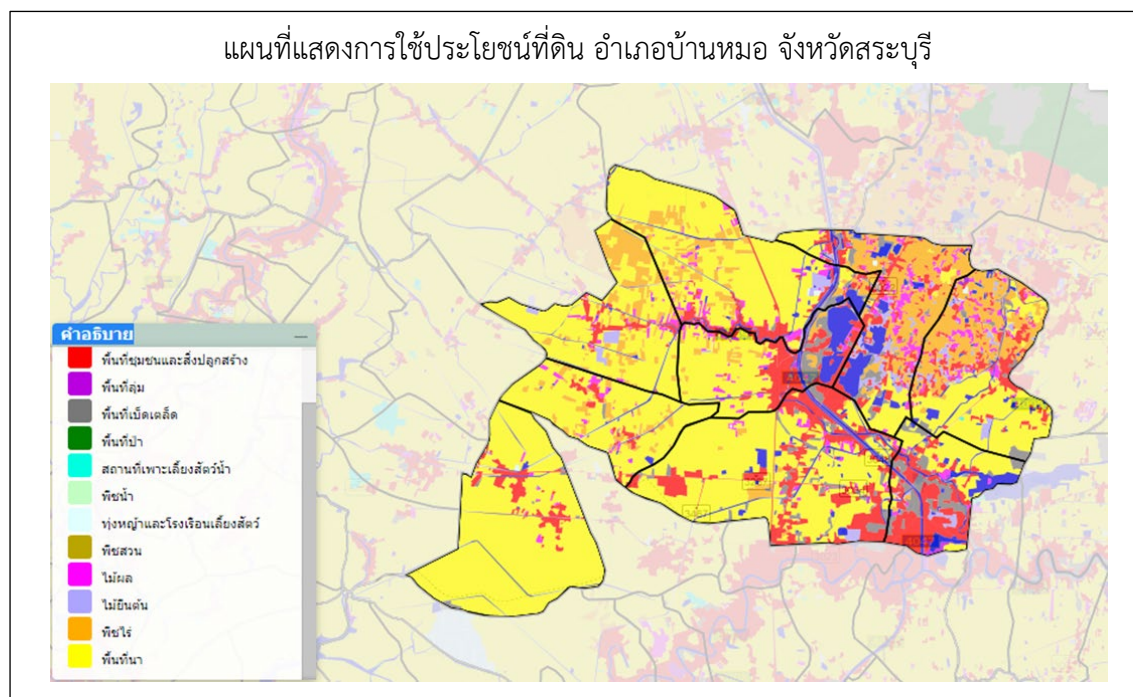
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

อำเภอบ้านหมอ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา จำนวน ๕๕,๒๕๑ ไร่ ร้อยละ ๕๖.๖๘ รองลงมาคือพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง จำนวน ๑๓,๖๔๗ ไร่ ร้อยละ ๑๔.๐๐ และพื้นที่ พืชไร่ จำนวน ๑๓,๐๐๗ ไร่ ร้อยละ ๑๓.๓๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๙ แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	-	-
พืชไร่	๑๓,๐๐๗	๑๓.๓๔
ไม้ยืนต้น	๑,๖๙๒	๑.๗๔
ไม้ผล	๓,๓๒๒	๓.๔๑
พืชสวน	๕๒	๐.๐๕
พื้นที่นา	๕๕,๒๕๑	๕๖.๖๘
พื้นที่น้ำ	-	-
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๑๔	๐.๐๑
ทุ่งหญ้าและโรงเลี้ยงสัตว์	๗๙	๐.๐๘
พื้นที่ลุ่ม	๑๗๖	๐.๑๘
พื้นที่น้ำ	๖,๐๙๗	๖.๒๕
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๑๓,๖๔๗	๑๔.๐๐
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๔,๑๔๘	๔.๒๖

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙

ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี.

(ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ

ประชากรอำเภอบ้านหมอ มีอาชีพหลักคือ ทำการเกษตร มีพื้นที่การเกษตรจำนวน ๕๐,๓๙๐ ไร่ (ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่อำเภอ) โดยอยู่พื้นที่ในเขตชลประทานร้อยละ ๙๖

ตารางที่ ๑๐ แสดงข้อมูลด้านพืช

ตำบล	ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร (ไร่) อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี						
	พท ทั้งหมด	ข้าว	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ผักหวานป่า	เผือก	ปาล์มน้ำมัน	อ้อยโรงงาน
บ้านหมอ	๑๑,๖๘๗	๓,๒๖๗	๑๑๐	๒๖	๓๒๐		
บางโฉมด	๑๙,๒๑๙	๗,๗๙๑		๒๙			
สร้างโคก	๑๓,๗๗๕	๖๔๔	๑,๓๒๕	๑,๐๙๐			๒๐
ตลาดน้อย	๑๕,๐๓๑	๗,๑๓๙	๑๑๒	๒๓	๑,๔๓๐		
หรรเทพ	๑๔,๑๗๕	๖,๒๗๔			๘๒๔	๒๗๗	
โคกใหญ่	๑๒,๒๕๐	๔,๖๗๒			๖๖๐		
ไผ่ขวาง	๑๖,๔๗๕	๙,๘๖๑					
หนองบัว	๑๔,๔๙๔	๑,๘๒๘	๕๙๖	๑,๑๘๖			
บ้านคร้ว	๑๐,๑๓๑	๘๘๖					
รวม	๑๒๗,๒๓๗	๔๒,๓๖๒	๒,๑๔๓	๒,๓๕๔	๓,๒๓๔	๒๗๗	๒๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ,พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์

ตำบล	เกษตรกร ผู้เลี้ยงสัตว์ รวม (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	โคนม (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	แพะ (ตัว)	แกะ (ตัว)
บ้านหมอ	๘๙	๑๒	-	๒๖	-	๓,๙๒๓	๒๙๙	๒๐	-
บางโฉมด	๗๐	๗	-	-	-	๓,๘๙๔	-	๕๒	-
สร้างโคก	๑๐๙	๔๓๔	-	๑๐๐	๖๕๐	๗,๒๗๔	๒๐๐	๒๐๗	-
ตลาดน้อย	๙๘	๒๔	-	-	-	๕,๑๗๘	๑๒๐	๓๐	-
หรรเทพ	๖๖	-	-	-	-	๓,๐๙๔	๘๐	-	-
โคกใหญ่	๗๓	-	-	-	-	๓,๕๓๐	๕,๒๐๐	-	-
ไผ่ขวาง	๗๕	๙	-	-	๗๐๐	๓,๒๙๑	๓๐	-	-
บ้านคร้ว	๘๖	๓๑	-	-	-	๖,๓๖๔	๙๐	๑๗๐	-
หนองบัว	๔๒	๖๗	๔๗	๔	-	๒,๒๕๙	๘๐	๑๕๐	๖๐
รวมทั้งหมด	๗๐๘	๕๘๔	๔๗	๑๓๐	๑๓๕๐	๓๘,๘๐๗	๖,๐๙๙	๖๒๙	๖๐

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอบ้านหมอ,พ.ศ. ๒๕๖๙

- ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ ๕ ฟาร์ม คือ

ชื่อฟาร์ม นลองฟาร์ม ที่ตั้งหมู่ ๖ ตำบลสร้างโคก อำเภอบ้านหมอ

ชื่อฟาร์ม สุรัตน์ฟาร์ม ที่ตั้งหมู่ ๙ ตำบลสร้างโคก อำเภอบ้านหมอ

ชื่อฟาร์ม อุดลย์ฟาร์ม ที่ตั้งหมู่ ๙ ตำบลสร้างโคก อำเภอบ้านหมอ

ชื่อฟาร์ม สวาทฟาร์ม ที่ตั้งหมู่ ๖ ตำบลไผ่ขวาง อำเภอบ้านหมอ

ชื่อฟาร์ม ขวัญชัย ที่ตั้งหมู่ ๓ ตำบลตลาดน้อย อำเภอบ้านหมอ

ตารางที่ ๑๒ ข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ตำบล	เกษตรกร รวม (ราย)	กุ้ง ทะเล	กุ้งน้ำ จืด	ปลา ทะเล	ปลาน้ำ จืด	สัตว์น้ำ สวยงาม	สัตว์น้ำ อื่นๆ
บ้านหมอ	๑๖				๑๖		๑
บางโหนด	๒๒				๒๒		
สร้างโคก	๑๕				๑๕		
ตลาดน้อย	๑๐				๑๐		
หรรเทพ	๒๗				๒๗		
โคกใหญ่	๑๔				๑๔		
ไผ่ขวาง	๑๗				๑๗		
บ้านครัว	๔๕				๔๕		
หนองบัว	๖๙				๖๙		
รวมทั้งหมด	๒๓๕				๒๓๕		

ที่มา : สำนักงานประมงอำเภอบ้านหมอ,พ.ศ.๒๕๖๙

๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI

เผือกหอมบ้านหมอ (Banmor Taro) เป็นเผือกหอมชนิดหัวใหญ่ ปลุกด้วยสายพันธุ์เผือกหอม เชียงใหม่ เนื้อเผือกมีสีขาวอมม่วงอ่อน มีเส้นใยสีม่วงกระจายทั่วผล เมื่อผ่านความร้อนเนื้อเผือกจะมีลักษณะร่วนซุย และมีกลิ่นหอมพิเศษเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ รสชาติ มัน หอม ราคา กิโลกรัมละ ๓๐-๓๕ บาท ขณะที่เผือกที่อื่น ราคา กิโลกรัมละ ๒๖-๒๘ บาท เป็นต้น

ประวัติของชื่อพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ที่ผลิตสินค้า

เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๔๙ ในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมแห่งกรุงศรีอยุธยา มีการค้นพบรอยพระพุทธรูปบาท พระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงศรีอยุธยาได้เสด็จนมัสการพระพุทธรูปบาท เป็นประจำปีสืบมาจนทุกรัชกาลโดยอาศัยเส้นทางที่สร้างขึ้นมาตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ซึ่งการสร้างถนนหลวงในสมัยนั้นต้องใช้แรงงานช้างเป็นจำนวนมาก เมื่อช้างเจ็บป่วย ได้นำตัวไปรักษาที่วัดโคกโดยหมอควาญช้างบริเวณนั้นจึงเรียกว่า "วัดโคกบ้านหมอ" ซึ่งเป็นที่มาของชื่อตำบลและอำเภอบ้านหมอในปัจจุบันพื้นที่ในอำเภอบ้านหมอมจะมีลักษณะเป็นดินเหนียวจึงทำให้เผือกมีความหอมแตกต่างจากแหล่งผลิตในพื้นที่อื่น คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า ในบริเวณเทือกเขหินปูนหรือหินภูเขาไฟ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำไม่ดีเป็นพวกดินเหนียวจัด อุ่มน้ำได้ดี ทำให้ตำบลหรรพ ตำบลตลาดน้อย และตำบลโคกใหญ่ ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จึงเป็นแหล่งปลูกเผือกที่มีคุณภาพของประเทศ เผือกมีคุณสมบัติโดดเด่นกว่าที่ปลูกในพื้นที่อื่น คือมีกลิ่นหอม ยิ่งเมื่อผ่านความร้อนแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการต้ม นึ่ง หรือแปรรูปต่างๆ เผือกจะมีกลิ่นหอมที่เป็นเอกลักษณ์ และเนื้อของเผือกจะมีความร่วนซุย รสชาติมัน จนเป็นที่รู้จักว่าเผือกหอมบ้านหมอของจังหวัดสระบุรีเป็นเผือกหอมที่มีคุณภาพที่สุดในประเทศก็ว่าได้ มีบริษัทแปรรูปอาหารระดับประเทศที่เลือกใช้เผือกหอมบ้านหมอเป็นวัตถุดิบเพียงแหล่งเดียวในการผลิต ด้วยคุณลักษณะพิเศษของเผือกหอมที่นี่ ทำให้เผือกหอมบ้านหมอเป็นต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก

ประวัติของเผือกหอมบ้านหมอ

อำเภอบ้านหมอเป็นแหล่งปลูกเผือกหอมมานานกว่า ๗๐ ปี เดิมชาวบ้านปลูกข้าวและแตงโมเป็นอาชีพหลัก แต่เมื่อแตงโมเกิดโรคระบาด ชาวบ้านจึงได้ทดลองหาพืชชนิดอื่นๆ มาปลูก และมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้ทดลองนำเผือกหอมมาปลูก แล้วได้ผลผลิตดีและที่สำคัญมีกลิ่นหอมมากกว่าเผือกจากแหล่งที่นำพันธุ์มาปลูกเมื่อชาวบ้านหันมาปลูกเผือกกันมากขึ้น จึงทำให้เผือกหอมของที่นี่เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยม ด้วยความหอม ที่เป็นเอกลักษณ์มากกว่าเผือกหอมจากที่อื่นๆ จึงทำให้ผู้คนเรียกเผือกหอมของที่นี่กันจนติดปากว่า "เผือกหอมบ้านหมอ" และชาวบ้านอำเภอบ้านหมอยังคงยึดอาชีพปลูกเผือกเสริมสลับกับการทำนาจนถึงปัจจุบัน อำเภอบ้านหมอจึงเป็นแหล่งปลูกเผือกหอมคุณภาพดีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความมีชื่อเสียง หรือคุณภาพของสินค้า

เผือกหอมที่ปลูกที่อำเภอบ้านหมอเป็นเผือกที่มีชื่อเสียงและเป็นที่นิยม จนเรียกกันติดปากว่า "เผือกหอมบ้านหมอ" เพราะเป็นเผือกที่มีกลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์ รสชาติมัน เนื้อร่วนซุย มีกลิ่นหอมกว่าที่ปลูกในพื้นที่อื่นแม้จะใช้ลูกพันธุ์ พันธุ์เดียวกัน ฉะนั้นเผือกหอมบ้านหมอก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตามพื้นที่ปลูกเป็นของตนเอง จนเป็นที่กล่าวขานโด่งดังไปทั่วทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยความมีชื่อเสียงของเผือกหอมบ้านหมอมที่มีมายาวนาน ประกอบกับเผือกหอมเป็นพืชเศรษฐกิจที่ขึ้นชื่อของอำเภอ จังหวัดสระบุรี อำเภอบ้านหมอ และองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอบ้านหมอจังหวัดสระบุรี จึงได้ร่วมกันจัดงาน "เทศกาลผักหวานป่า พุงนาเผือกหอม" ขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจการค้าในอำเภอบ้านหมอให้เป็นที่รู้จักในตลาดการค้าภายในจังหวัดสระบุรีและยังเป็นการ

ผลักดันให้ก้าวเข้าสู่ตลาดการค้าระดับประเทศ เทศกาลนี้จัดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และมีการจัดมาอย่างต่อเนื่อง ภายในงานทุกปีจะมีกาจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับผักหวานป่าและเผือกหอม การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การแข่งขันประกอบอาหาร การประกวดพิเือกหอมกับนึ่งผักหวาน เสวนาวิชาการ และผลิตภัณฑ์ OTOP ผลิตภัณฑ์ชุมชน ของดีอำเภอบ้านหมอ รวมถึงกิจกรรมการแสดงต่างๆ พร้อมกันนี้หน่วยงานราชการต่าง ภาคเอกชน และประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ ต่างช่วยกันเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานเทศกาลนี้ ผ่านสื่อช่องทางต่างๆ

ข้อมูลด้านสังคม

๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

๑.๑ เกษตรกร

๑) ครั้วเรือนและประชากร

อำเภอบ้านหมอ มีประชากรทั้งสิ้น ๓๙,๑๖๐คน จำนวนครั้วเรือน ๑๗,๒๔๗ครั้วเรือน แบ่งเป็นชาย ๑๘,๘๗๕คน หญิง ๒๐,๒๘๕คน ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอนับถือศาสนาพุทธ มีรายละเอียดแยกเป็นตำบล ดังนี้

ตารางที่ ๑๓ แสดงจำนวนครั้วเรือนและประชากร

ที่	ตำบล	ครั้วเรือน ทั้งหมด	ครั้วเรือน เกษตรกร	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	บ้านหมอ	๑,๘๔๕	๑๕๗	๒,๐๗๓	๒,๒๓๕	๔,๓๐๘
๒	บางโหนด	๓,๘๖๓	๒๓๓	๓,๑๐๗	๓,๔๕๖	๖,๕๖๓
๓	สร้างโคก	๒,๔๔๔	๒๖๓	๓,๑๔๗	๓,๑๙๗	๖,๓๔๔
๔	ตลาดน้อย	๑,๖๙๐	๔๓๒	๒,๒๑๑	๒,๔๒๑	๔,๖๓๒
๕	หรรเทพ	๕๖๓	๒๔๑	๖๙๘	๗๒๖	๑,๔๒๔
๖	โคกใหญ่	๔๗๓	๒๑๖	๖๙๒	๗๔๓	๑,๔๓๕
๗	ไผ่ขวาง	๙๔๙	๓๗๕	๑,๓๕๔	๑,๔๖๘	๒,๘๒๒
๘	หนองบัว	๑,๔๒๗	๕๑	๑,๗๙๖	๑,๙๔๘	๓,๗๔๔
๙	บ้านคร้ว	๓,๙๙๓	๒๒๘	๓,๗๙๗	๔,๐๙๑	๗,๘๘๘
รวม		๑๗,๒๔๗	๒,๑๙๖	๑๘,๘๗๕	๒๐,๒๘๕	๓๙,๑๖๐

ที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/พ.ศ. ๒๕๖๙>

๒) หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ
ตารางที่ ๑๔ แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ครัวเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๗๐๓	๓๒
๕๖ - ๖๕ ปี	๗๖๙	๓๕
๔๖ - ๕๕ ปี	๔๓๙	๒๐
๓๖ - ๔๕ ปี	๑๗๖	๘
๒๖ - ๓๕ ปี	๘๘	๔
๑๘ - ๒๕ ปี	๒๑	๑
รวม	๒,๑๙๖	๑๐๐

ที่มา https://aiu.doe.go.th/bi_report/bi_report๑/ พ.ศ. ๒๕๖๙

๓) ลักษณะการประกอบอาชีพ
ตารางที่ ๑๕ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๑,๙๑๒	๘๗.๐๕
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๒๘๔	๑๒.๙๕

ที่มา : https://aiu.doe.go.th/bi_report/bi_report๑/ พ.ศ. ๒๕๖๙

๔) ลักษณะการถือครองที่ดิน
ตารางที่ ๑๖ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง	๗๓๓	๓๑.๑๖
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๑๓๐	๕.๕๓
เช่า	๑,๔๘๙	๖๓.๓๑

หมายเหตุ * ข้อมูลตามที่ตั้งแปลง เฉพาะครัวเรือนที่แจ้งปรับปรุงกิจกรรมการเกษตรในแต่ละปี

** เกษตรกรบางส่วนมีการถือครองในทุกลักษณะ

ที่มา : https://aiu.doe.go.th/bi_report/bi_report๑/ พ.ศ. ๒๕๖๙

๕) ประเภทเอกสารสิทธิ์
ตารางที่ ๑๗ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรอง ของหน่วยงาน	ไม่มีเอกสารสิทธิ์	
๗๒๙	๑	-	๔	๗๓๓

ที่มา : https://aiu.doe.go.th/bi_report/bi_report๑/ พ.ศ. ๒๕๖๙

๖) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอบ้านหมอ ไม่ตกเกณฑ์ จปฐ. ซึ่งรายได้บุคคลเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๒๘,๓๗๒ บาท/คน/ปี (ข้อมูล จปฐ ๒๕๖๘) รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย ๓๑๖,๔๑๔ บาท/ปี (ข้อมูล จปฐ ๒๕๖๘) รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย ๑๙๒,๔๕๘ บาท/ปี รายจ่ายบุคคล ๗๘,๐๘๒ บาท/คน/ปี (ข้อมูล จปฐ ๒๕๖๘)

๗) สินเชื่อและภาระหนี้สินของเกษตรกร

ภาระหนี้สินเกษตรกรอำเภอบ้านหมอ เป็นหนี้อยู่กับ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรร้อยละ ๘๐ สหกรณ์การเกษตรบ้านหมอจำกัด ร้อยละ ๒๐

๘) ประเพณีและวัฒนธรรม

(๑) การนับถือศาสนา

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๘ ศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ ๒

(๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

- ประเพณีวันปีใหม่
- ประเพณีวันสงกรานต์
- ประเพณีกวนข้าวทิพย์ในวันวิสาขบูชา
- ประเพณีเข้าพรรษา
- ประเพณีวันลอยกระทง
- การจัดงานงานประจำปี เทศกาลผักหวานป่า พุงนาเผือกหอม

๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร

๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

ตารางที่ ๑๘ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร

ตำบล	กลุ่มส่งเสริม		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
บ้านหมอ			๑	๑๐			๓	๓๕				
ตลาดน้อย			๑	๓๐	๑	๑๕	๖	๙๔				
บางโหนด							๒	๑๗				
บ้านครัว	๑	๑๐	๑	๑๐	๑	๓๘	๑	๗				
ไผ่ขวาง	๑	๑๐					๑	๗				
หนองบัว	๑	๑๐	๑	๑๐			๒	๒๐				
สร้างโคก			๑	๑๐			๗	๓๐				
โคกใหญ่							๑๒	๘๔				
หรรเทพ			๑	๑๐	๑	๑๖	๔	๒๙				
รวม	๓	๓๐	๖	๘๐	๓	๖๙	๓๒	๓๒๓				

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๙ แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	๕
เครื่องดื่ม	๓
ผ้า เครื่องแต่งกาย	๓
ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	๗
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	๑
รวม	๑๙

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๐ แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ชื่อ	ที่อยู่			จำนวนสมาชิก	ประธาน
	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
วิสาหกิจชุมชนรังไหมประดิษฐ์	๖๘/๒	๖	ตลาดน้อย	30	นางกรองจิตต์ ขจรภัย
วิสาหกิจชุมชนเสื่อทานตะวัน	๖๘	๖	ตลาดน้อย	10	น.ส.อัญชลี พงษ์สิงห์
วิสาหกิจชุมชนกะหรี่ปั๊บบ้านหมอ	๔๓/๑	๕	บางโหนด	10	นางปราณี ยิ่งแฮม
วิสาหกิจชุมชนข้าวเกรียบผักหวาน	๑๖	๗	สร้างโคก	11	นางอารี หมูเต๊ะ
วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านแปรรูปเผือกหอม	๓๑	๓	หรรเทพ	17	น.ส.อรอุมา ปิ้มจิตร
วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทำเผือกหมู่ 6 โคกใหญ่	๕๙/๑	๖	โคกใหญ่	15	นางใจพร ฉัตรแก้ว
วิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง อำเภอบ้านหมอ	๔๐	๑	โคกใหญ่	8	นางสมุทรา พูลสิน
วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยเกษตรกรนาเผือก	๑๔	๑	โคกใหญ่	9	นายบุญเลิศ ย่นมรรคา
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรหมู่ 1 พัฒนา	๔๙	๑	โคกใหญ่	7	นายสมนึก คำมณี
วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยเกษตรกรกลุ่มบ้านใต้	๑๕	๑	โคกใหญ่	8	นางละออง ไผ่สำริด
วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรนาเผือกโคกใหญ่	๒๑	๑	โคกใหญ่	10	นางสุมาลี นาคกระโทก
วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยนาเผือก บ-5134	๒๒	๑	โคกใหญ่	8	นางธนิดา วงษ์เนียม
วิสาหกิจชุมชนบ้านบ่อนางนาเผือก	๒๓	๔	โคกใหญ่	7	นายลอง ศรขจร
วิสาหกิจชุมชนทำนาปลูกเผือก	๑๑	๓	โคกใหญ่	7	นายเฉลิม บุญรู้
วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยเคมีเพื่อทำการเกษตร1	๖/๑	๕	โคกใหญ่	9	นางสุดาวรรณ คำน้อย
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรร่วมใจ	๓๘	๓	โคกใหญ่	7	นางศิริจันทร์ เจริญปล้อง
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทำเผือกปลูกผักบ้านโคกกลุ่ม	๑๘	๔	หรรเทพ	7	นางบัวลอย ศิริรัตน์
วิสาหกิจชุมชนทำนาปลูกเผือกโคกกลุ่ม	๖	๗	หรรเทพ	7	นางสุนิสา เทพพงษ์
วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีธรรมชาติ ม.1 บ้านหนองพันเรือ	๑๕	๑	ไผ่ขวาง	23	นางสมทรง สาทางกุล
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผักหวานป่าบ้านคลองกระโดน	๖๑	๑	สร้างโคก	11	นายสถิตย์ สัมฤทธิ์เปี่ยม
วิสาหกิจชุมชนแฮนด์เมดรถตุ๊กตุ๊ก	๓๔	๕	สร้างโคก	9	นางปัทมา สนธิสัญญา

วิสาหกิจชุมชนรังไหม สระบุรี	๖๘/๑	๖	ตลาดน้อย	8	นายกิตติศักดิ์ ขจรภัย
วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่เผือกหอม อำเภอบ้านหมอ	๕๑	๓	หรรเทพ	8	นายอนุชา เจริญสุข
วิสาหกิจชุมชนแปรรูปพืชเกษตรตำบลตลาดน้อย	๕๙/๑	๔	ตลาดน้อย	20	นายชัยรินทร์ โชคธีรณัยวุฒิ
วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอินทรีย์ชมตะวัน	๑๔๐	๗	บ้านหมอ	18	น.ส.เสาวภา ทองคำ
วิสาหกิจชุมชนบ้านโคกงาม	๔๖	๕	สร้างโคก	20	นางศิวภรณ์ วรรณนา
วิสาหกิจชุมชนคนรักสมุนไพรธรรมชาติตลาดน้อย	๖๙	๔	ตลาดน้อย	16	นายอุดมศักดิ์ มีสุข
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผักหวานป่า	๑๐๖	๗	สร้างโคก	7	นางจันทนา มณีโชติ
วิสาหกิจชุมชนบ้านหมอเกษตรพัฒนา	๒๕/๕	๔	สร้างโคก	8	นายกำจัด รัตนะ
วิสาหกิจชุมชนสุขใจบอดี้ฟิตเวลเนส	๑๘๙	๗	สร้างโคก	7	น.ส.ณัฐธิญา ทองเจริญ
วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านใบบุญนวัตกรรม	๖๐	๔	บ้านครัว	10	น.ส.มาลัย เผือกโสภา
วิสาหกิจชุมชนสวนต้องก้าว	๒๐๐/๑	๕	บางโขมด	10	น.ส.สิริ จันทประแดง
วิสาหกิจชุมชน ศึกษาแปรรูปพืชสมุนไพรและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์	๑๓๙	๑	บ้านหมอ	นางพรรณพันธุ์ แก้วอำไพ	
วิสาหกิจชุมชน บ้านสวนแก้วอำไพ	๖๘/๑	๑	หนองบัว		
วิสาหกิจชุมชน งานตัดเย็บกลุ่มทำหลวง ชุมชนบ้านครัว	๑๐๗/๖๗		บ้านครัว		
วิสาหกิจชุมชน ปรากฏแห่งไพร	๔๘/๘	๑	หนองบัว		

ที่มา :สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ชื่อ	ที่อยู่			จำนวนสมาชิก	ประธาน
	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนบ้านโคกมะขามจันเสื่อสามัคคี		๘	ตลาดน้อย	15	ด.ช. วสันต์ ยอดเกิด
กลุ่มยุวเกษตรกรเทพทอง	๑๘/๑	๑	หรรเทพ	15	ด.ญ. นภัทชา ลานทอง
กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนบ้านครัว(ซีเมนต์ไทยสงเคราะห์)		๑	บ้านครัว	32	ด.ช. ณัฐพล ฉิมพลี
กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนวัดมะขามเรียง		๒	ไผ่ขวาง	23	ด.ญ. ปภาดา คำเกษม
กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง		๑	สร้างโคก	15	ด.ช. วายุ แจ่มจันทร์
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรบ้านหนองพันเรือเพาะเห็ดนางฟ้า	๔๘	๔	ไผ่ขวาง	11	น.ส. สาวิณี สุดสาระ
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรผักมีดี	๑๗๔	๑๐	บ้านครัว	10	น.ส. นุจรี สิทธิสุข
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรส่งเสริมอาชีพเพาะเห็ด	๓๗/๑	๒	หรรเทพ	10	นาง ประทุม น้อยหรุ่น
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรส่งเสริมอาชีพการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านดอนสำโรง	๑/๓	๔	ตลาดน้อย	10	นายนกแก้ว สุขเกษม
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรส่งเสริมอาชีพ	๘๐	๔	หนองบัว	10	นาย ทวี รุ่งเรือง

เกษตรกรบ้านหนองคล้า					
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผักหวานป่า	๑๐๖	๗	สร้างโคก	10	นาง จันทนา มณีโชติ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแม่บ้านบ่อพระอินทร์พัฒนา	๑๑๑	๗	สร้างโคก	10	นาง อารี หนูเต๊ะ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสารภีร่วมใจกะหรีฟ้าบ้านหมอ	๓๖	๕	บางโขมด	10	นาง ปราณี ยิ่งแหลม
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรังไหมประดิษฐ์	๖๘/๑	๖	ตลาดน้อย	10	นาง กรองจิตต์ ขจรภัย
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรรเทศสามัคคี	๓๑	๓	หรรเทศ	10	นาง สมคิด ภูมิรัตน์

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ. ๒๕๖๔

ตารางที่ ๒๒ แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์

ชื่อ	ที่อยู่			จำนวนสมาชิก	ประธาน
	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
กลุ่มเกษตรกรทำนาตลาดน้อย	๒๗/๑	๒	ตลาดน้อย	๔๐๐	นายวิจิต สาระ
กลุ่มเกษตรกรทำนาไผ่ขวาง	๒/๑	๕	ไผ่ขวาง	๔๐๐	นายสนธิ คล้ายดารา
กลุ่มเกษตรกรทำนาหรรเทศ	๑๙/๒	๖	หรรเทศ	๒๐๐	นายนคร เทพพงษ์
กลุ่มเกษตรกรทำไร่หนองบัว	๒๐	๔	หนองบัว	๓๐๐	นางสมศรี อยู่สุข
รวม				๑๓๐๐	

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระบุรี, พ.ศ. ๒๕๖๔

ตารางที่ ๒๓ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศคปช.	ศบกก.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏินูป	
บ้านหมอ					๑				
ตลาดน้อย		๑		๑	๑				
บางโขมด	๑		๑	๑	๑				
บ้านครัว		๑			๑	๑	๑		
ไผ่ขวาง					๑				
หนองบัว		๒	๑		๑		๑		
สร้างโคก		๑			๑				
โคกใหญ่		๓			๑		๒		
หรรเทศ		๒			๑				๑
รวม	๑	๑๐	๒	๒	๙	๑	๔		

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ. ๒๕๖๔

(๑) อาสาสมัครเกษตร

ตารางที่ ๒๔ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตร

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครูบัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน
บ้านหมอ		๑		๑	๑	๑			
ตลาดน้อย		๑		๑	๑	๑			
บางโขมด		๑		๑	๑	๑			
บ้านคร้ว		๑		๑	๑	๑			
ไผ่ขวาง		๑		๑	๑	๑			
หนองบัว		๑		๑	๑	๑			
สร้างโคก		๑		๑	๑	๑			
โคกใหญ่		๑		๑	๑	๑			
หรรเทพ	๒	๑		๑	๑	๑			
รวม	๒	๙		๙	๙	๙			

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, ๒๕๖๙

(๒) ประชาชนชาวบ้าน

อำเภอบ้านหมอ มีประชาชนชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิธีของประชาชนแต่ละคน ซึ่งในอำเภอบ้านหมอ มีประชาชนชาวบ้านจำนวน ๓ คน

ตารางที่ ๒๕ แสดงข้อมูลประชาชนชาวบ้าน

ตำบล	จำนวน (ราย)	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	องค์ความรู้ด้าน
บางโขมด	๑	นายทองสุข อ่อนละมัย	หมู่ ๔ ตำบลบางโขมด	น้ำหมักชีวภาพ/การทำนา
บ้านคร้ว	๑	นายวิเชียร โล่ห์ทองคำ	หมู่ ๑ ตำบลบ้านคร้ว	การใช้ปุ๋ยสั่งตัด
หนองบัว	๑	นายสำริ่ ชาคำมูล	หมู่ ๑ ตำบลหนองบัว	การผลิตผักหวาน
สร้างโคก	๑	นายไสว อยู่เนียม	หมู่ ๔ ตำบลสร้างโคก	การผลิตผักหวาน
หรรเทพ	๑	นายอนุชา เจริญสุข	หมู่ ๓ ตำบลหรรเทพ	การผลิตเผือกคุณภาพ
ตลาดน้อย	๑	นายนกแก้ว สุขเกษม	หมู่ ๗ ตำบลหรรเทพ	น้ำหมัก/การทำนาอินทรีย์
รวม	๖			

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตารางที่ ๒๖ แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์		ชื่อ - นามสกุลประธานศูนย์	เบอร์โทรศัพท์ประธานศูนย์เครือข่าย
			หมู่	ตำบล		
๑	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	ศพก.หลัก	๔	บางโหนด	นายทองสุข อ่อนละมัย	๐๘๙๒๔๐๗๗๐๑
๒	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ต.หนองบัว	ผลิตสารชีวภัณฑ์	๓	หนองบัว	นางสมศรี อยู่สุข	๐๘๑๕๕๕๕๐๒๒
๓	ศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน ต.ตลาดน้อย	ตรวจวิเคราะห์ดิน	๗	ตลาดน้อย	นายนกแก้ว สุขเกษม	๐๘๘๙๓๐๓๐๗๓
๔	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลหนองบัว	เศรษฐกิจพอเพียง	๓	หนองบัว	นายสำริ ชาคำมูล	๐๘๙๐๗๒๐๔๖๓
๕	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกใหญ่	เศรษฐกิจพอเพียง	๓	โคกใหญ่	นางสาวฝน ชขรัตน์	๐๘๔๘๘๑๑๒๒๒
๖	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านครัว	เศรษฐกิจพอเพียง	๑๐	บ้านครัว	นายยุทธชัย เปี่ยมพืช	๐๘๑๗๘๐๓๖๒๓
๗	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกใหญ่	ไร่นาสวนผสม	๔	โคกใหญ่	นายวิรัตน์ ดำมณี	๐๘๙๘๐๐๕๓๔๒
๘	ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ (โคกหนองนา บ้านกลางสวน)	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๕	ไผ่ขวาง	นายปรโมทย์ กิจปลั่ง	๐๘๙๙๐๓๑๕๐๐
๙	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๗	สร้างโคก	นายเพลิน วงโท	๐๘๔๘๕๗๕๓๗๙
๑๐	ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่	เศรษฐกิจพอเพียง	๑	หนองบัว	นางพรรณพันธุ์ แก้วอำไพ	๐๙๒๖๖๙๑๙๒๔
๑๑	ศูนย์จัดการดินตำบลหระเทพ	ตรวจวิเคราะห์ดิน	๓	หระเทพ	นายอนุชา เจริญสุข	๐๘๑๗๓๓๔๐๐๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ พ.ศ. ๒๕๖๙

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

ตารางที่ ๒๗ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ประธาน	เบอร์โทรศัพท์ประธาน
๑	บางโหนด	แปลงใหญ่ข้าว	ข้าว	๓๐	๓๐๕	นายวิเชียร โลห์ทองคำ	๐๘๙๐๑๑๑๕๙๕
๒	หระเทพ	แปลงใหญ่เผือกหอม	เผือกหอม	๑๙๔	๑,๙๓๓	นายอนุชา เจริญสุข	๐๘๑๗๓๓๔๐๐๗
๓	สร้างโคก	แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๓๐	๓๒๓	นางณัฐนรี วงษ์ตุ่น	๐๙๘๙๕๔๗๘๒๖
๔	บ้านหมอ-ตลาดน้อย	แปลงใหญ่ข้าว	ข้าว	๓๐	๕๕๑	นายกำจัด รัตนะ	๐๙๘๙๖๐๒๙๑๙

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ. ๒๕๖๙

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ

๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ

สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้า ข้าว

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

[✓] น้ำฝน [✓]ชลประทาน [] บ่อน้ำบาดาล [] แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ (ระบุ).....

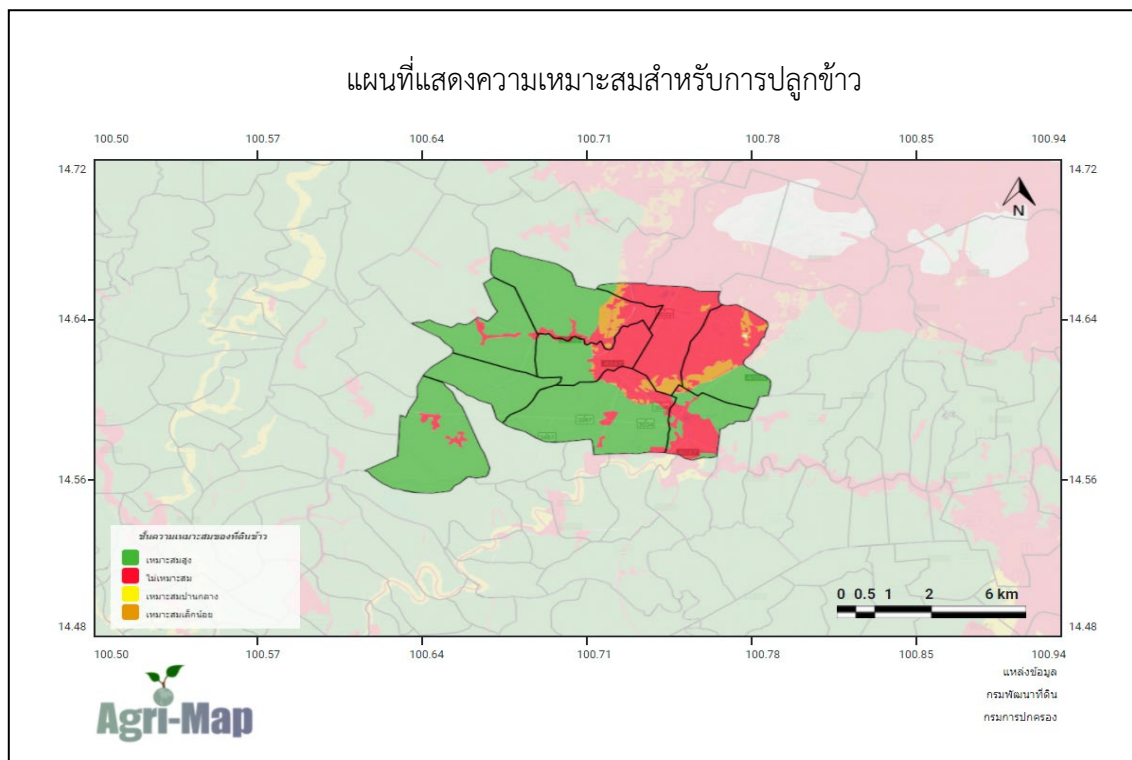
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

๑) เขตความเหมาะสม

ตารางที่ ๒๘ แสดงเขตความเหมาะสม(พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบ้านหมอ	๖๔,๙๕๑.๒๕	-	๓,๙๒๘.๑๙	๒๘,๕๙๓.๖๘	๙๗,๔๗๓.๒๕
โคกใหญ่	๗,๒๖๒.๘๔	-	-	-	๗,๒๖๒.๘๔
ตลาดน้อย	๑๐,๑๒๖.๓๘	-	๑,๑๘๘.๓๙	๒,๕๓๖.๒๖	๑๓,๘๕๐.๙๕
บางโหนด	๑๓,๙๒๗.๔๐	-	๓๓๔.๕๙	๒,๘๔๒.๐๘	๑๗,๑๐๔.๐๗
บ้านครัว	๓,๒๖๒.๔๐	-	๖๔.๓๕	๓,๓๙๐.๐๘	๖,๗๑๖.๘๓
บ้านหมอ	๔,๑๒๓.๔๖	-	๘๘.๓๗	๓,๓๔๗.๑๐	๗,๕๕๘.๙๓
ไผ่ขวาง	๑,๓๖๐.๓๐	-	๕๕๓.๔๘	-	๑๔,๑๘๓.๗๘
สร้างโคก	๒๔๔.๐๕	-	๘๔๓.๙๐	๙,๑๐๕.๐๓	๑๐,๑๙๒.๙๘
หนองบัว	๓,๕๐๗.๐๙	-	๑,๔๐๘.๕๘	๖,๓๓๖.๕๖	๑๑,๒๕๒.๒๓
หรรเทพ	๘,๘๖๗.๔๑	-	-	-	๙,๓๕๐.๕๐

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๒ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี
(ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

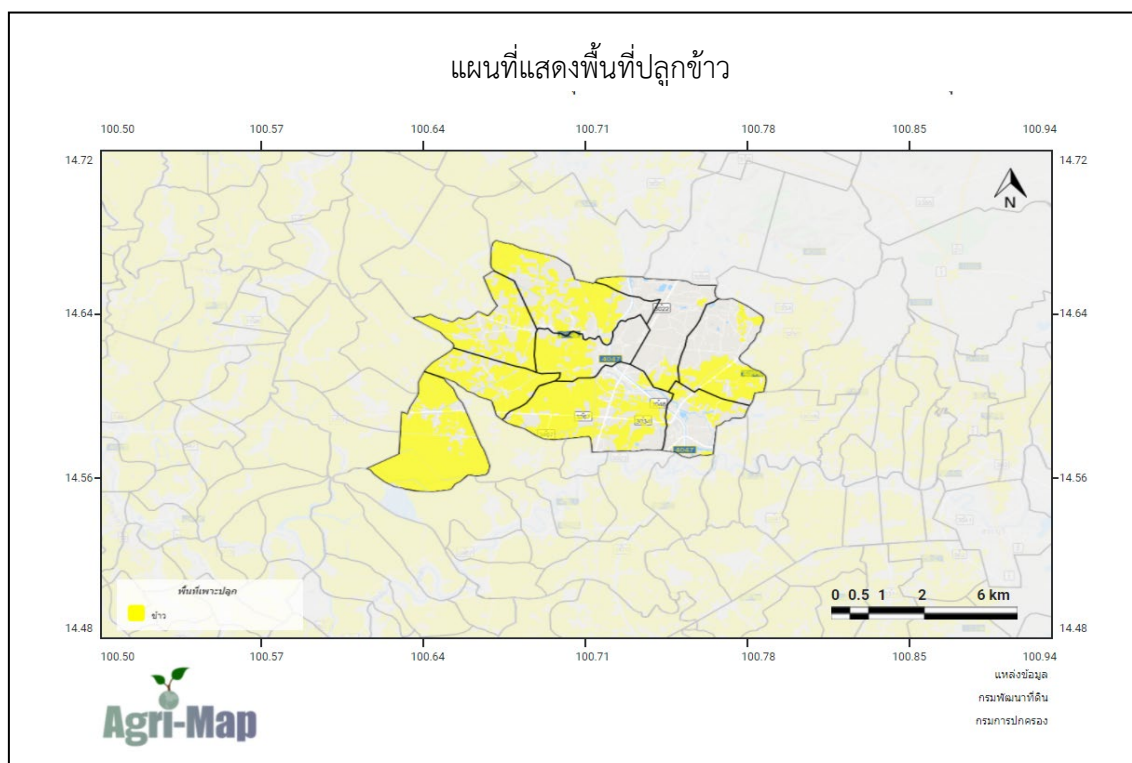
๒) พื้นที่ปลูกข้าว

อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๕๐,๗๙๕.๗๘ ไร่ โดยปลูกมากที่สุดคือ ตำบลไผ่ขวางจำนวน ๑๒๕๘๕.๓ ไร่ รองลงมาคือตำบลบางโฉมด จำนวน ๙,๖๙๙ ไร่ ตำบลตลาดน้อย จำนวน ๗,๐๖๒ ไร่ ตำบล หรเทพ ๕,๕๒๕ ไร่ ตำบลโคกใหญ่ ๕,๒๙๔ ไร่ ตำบลหนองบัว ๔,๒๕๗ ไร่ ตำบลบ้านหมอ ๓,๓๙๗ ไร่ ตำบลบ้านควี ๑,๖๙๘ ไร่ และตำบลสร้างโคก ๑,๒๙๔ ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒๙ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูกและผลผลิตข้าว

ตำบล		ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อ ไร่ (ตัน)
ตลาดน้อย		๒๗๘	๗,๑๓๙	๗,๑๓๙	๕,๗๑๑	๐.๘
บ้านหมอ		๑๓๓	๓,๒๖๗	๓,๒๖๗	๒,๖๑๕	๐.๘
หรรเทพ		๒๗๑	๖,๒๗๔	๖,๒๗๔	๕,๐๒๐	๐.๘
โคกใหญ่		๒๒๙	๔,๖๗๒	๔,๖๗๒	๓,๗๔๐	๐.๘
บางโหนด		๒๕๘	๗,๗๙๑	๗,๗๙๑	๖,๒๓๒	๐.๘
ไผ่ขวาง		๓๘๔	๙,๘๖๑	๙,๘๖๑	๗,๙๐๐	๐.๘
สร้างโคก		๓๗	๖๔๔	๖๔๔	๕๒๐	๐.๘
บ้านครัว		๔๘	๘๘๖	๘๘๖	๗๑๐	๐.๘
หนองบัว		๑๐๕	๓,๒๖๗	๓,๒๖๗	๒,๖๒๐	๐.๘
รวม		๑,๗๔๓	๔๒,๓๖๒	๔๒,๓๖๒	๓๕,๐๖๘	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ.๒๕๖๙

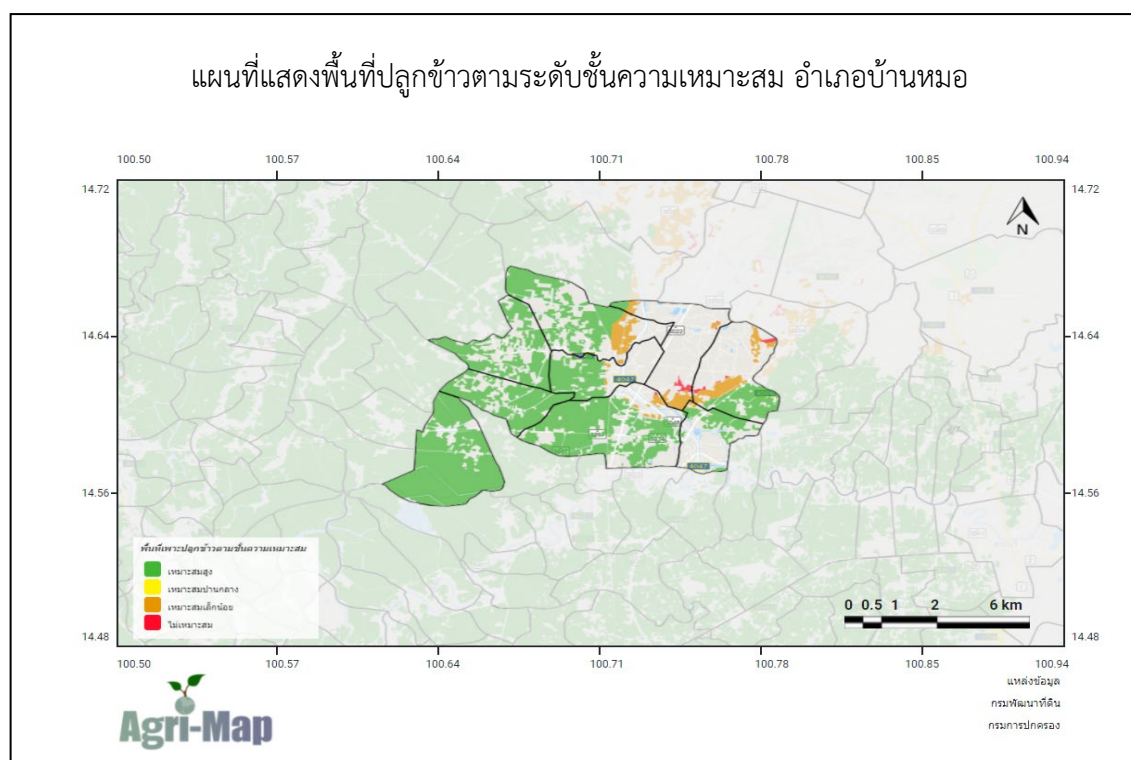
ภาพที่ ๗ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี
(ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

๓) พื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตารางที่ ๓๐ แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบ้านหมอ	๔๖,๔๗๑		๓,๙๒๘	๓๙๕	๕๐,๗๙๔
โคกใหญ่	๕,๒๗๔				๕,๒๗๔
ตลาดน้อย	๕,๘๗๔		๑,๑๘๘		๗,๐๖๒
บางโหนด	๙,๓๔๗		๓๓๔	๑๗	๙,๖๙๘
บ้านครัว	๑,๖๓๓		๖๔		๑,๖๙๗
บ้านหมอ	๓,๓๐๙		๘๘		๓,๓๙๗
ไผ่ขวาง	๑๒,๕๘๕				๑๒,๕๘๕
สร้างโคก	๒๔๔		๘๔๓	๒๐๖	๑,๒๙๓
หนองบัว	๒,๖๗๖		๑,๔๐๘	๑๗๒	๔,๒๕๖
หรรพ	๕,๕๒๕				๕,๕๒๕

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๘

ภาพที่ ๘ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

(ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๘)

๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต (เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในอำเภอ)

๑) การใช้พันธุ์ดี พันธุ์ข้าว เกษตรกรสวนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวไม่ไวแสง เช่นปทุมธานี ๑, กข ๓๑ กข ๘๕ และพันธุ์ กข อื่น ๆ

๒) การเตรียมดิน ในปัจจุบันเกษตรกร ได้เปลี่ยนการเตรียมดินจากการไถะ ไถแปร โดยใช้รถแทรกเตอร์ล้อยางหรือล้อตีนตะขาบ ทำการตีดิน หลังจากนั้นจึงใช้รถไถเดินตามทำการตีคลุก เพื่อทำเทือกสำหรับปลูกข้าวในลำดับต่อไป

๓) การปลูกข้าว ในพื้นที่เขตชลประทานเกษตรกรใช้วิธีการปลูกข้าวหลายรูปแบบดังนี้

- การปลูกแบบหว่านน้ำตม เป็นวิธีที่นิยมปลูกมากที่สุด อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ ๒๐-๒๕ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่จะทำการหว่านจะต้องมีการบ่มเพาะให้มีลักษณะ “ตุ่มตา” ก่อนที่จะทำการหว่านลงในแปลงนาที่เตรียมดินไว้แล้ว ในปัจจุบันเกษตรกรจะใช้เครื่องพ่นข้าวลงในแปลงนาแทนการหว่าน

- การปลูกแบบปักดำ เกษตรกรจะใช้เครื่องปักดำ ดังนั้นการเพาะกล้าจะต้องเพาะให้เข้ากับเครื่องปักดำที่ใช้ ในปัจจุบันการปลูกข้าวแบบปักดำ จะมีผู้รับจ้างแบบปักดำ โดยการเพาะกล้าพร้อมปลูก เกษตรกรเจ้าของพื้นที่ต้องทำการเตรียมดินให้พร้อมสำหรับการปักดำ

- การปลูกแบบการหยอดเมล็ด โดยใช้เครื่องมือหยอดเมล็ดลงบนแปลงนาที่เตรียมดินทำเทือกไว้แล้ว เกษตรกรเริ่มปลูกข้าวด้วยวิธีการนี้เพิ่มมากขึ้น

- การปลูกด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การโยนกกล้า การลุ่มตอซัง

๔.) ระบบการให้น้ำ เป็นการให้น้ำระบบชลประทาน

๕.) ดูแลรักษา ข้าวอายุ ๑-๑๒ วัน หลังหว่านข้าวไม่กิน ๔ วัน ฉีดสารป้องกันวัชพืช ชนิดคุมหญ้า ๑ วัน ปลอ่ยให้น้ำเข้าที่ระดับ ๕ เซนติเมตร แล้วฉีดสารเคมีกำจัดวัชพืช สำรองแปลงนาหากไม่พบศัตรูข้าวไม่ต้องฉีดสารเคมี

๖.) การใส่ปุ๋ย

ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๒๐-๒๕ กิโลกรัม/ไร่ หรือตามค่าวิเคราะห์ดินเมื่อข้าวอายุ ๒๐ วัน รักษาระดับน้ำประมาณ ๕ เซนติเมตร

ข้าว อายุ ๔๐ วัน ระบายน้ำออก ปลอ่ยให้น้ำแห้ง ประมาณ ๕ วัน แล้วใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ ๒ สูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัม/ไร่ ระบายน้ำเข้านารักษากระดับน้ำ ๕-๑๐ เซนติเมตร

ข้าวอายุ ๕๕-๖๐ วัน (ระยะแตกกอสูงสุด) ใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ ๓ (ในกรณีที่เห็นว่าใบข้าวมีอาการขาดปุ๋ย) สูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัม/ไร่ ระบายน้ำเข้านารักษากระดับน้ำ ๕-๑๐ เซนติเมตร และไม่ให้น้ำขาดน้ำ

๗.) การเก็บเกี่ยว

ระยะข้าวสุกแก่ ทำการเก็บเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึง ข้าวอายุประมาณ ๑๑๐-๑๑๕ วัน เกษตรกรจำทำการเก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวข้าวจากนั้นนำไปจำหน่ายที่โรงสีทันที โดยไม่มีการลดความชื้น ซึ่งความชื้นจะอยู่ที่ประมาณ ๒๐-๒๕ เปอร์เซ็นต์

๘.) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรอำเภอบ้านหมอเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจะนำผลผลิตที่ได้จำหน่าย ให้กับโรงสีข้าวทั้งหมด

๙.) การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยส่วนใหญ่ จะใช้สารเคมี ที่บอกต่อ ๆ กันมาในการป้องกัน ไม่ได้สำรวจแปลงก่อน

๑.๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอบ้านหมอ มีการปลูกข้าว ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าว						▲						▼

สัญลักษณ์

ช่วงฤดูปลูก

ปลูกสูงสุด

ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๙ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี
(ที่มา :สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ ๒๕๖๙)

๑.๕) ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๓๑ แสดงต้นทุนการผลิต

รายการค่าใช้จ่าย	ในเขต ชลประทาน (บาท/ไร่)	นอกเขต ชลประทาน (บาท/ไร่)	หมายเหตุ
๑. ค่าเตรียมดิน	๕๐๐		
๒. พันธุ์พืช			
ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว (พันธุ์ สุพรรณบุรี ๑) อัตราไร่ละ ๒๕ กก.	๓๕๐		
๓. การปลูก			
ค่าจ้างหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว / ค่าปักดำข้าว	๗๐		
ค่าเตรียมแปลงกล้า ถอนต้นกล้า ปลูกซ่อมข้าวนาหว่าน			
๔ .การใช้ปุ๋ยเคมี			
ครั้งที่ ๑			
สูตร ๔๖ - ๐ - ๐ อัตรา ๒๐ กก./ไร่ ราคา/กก.....บาท	๖๒๐		
ครั้งที่ ๒			
สูตร ๑๖ - ๘ - ๘ อัตรา ๒๐ กก./ไร่ ราคา/กก.....บาท	๕๒๐		
ค่าจ้างหว่านปุ๋ยเคมี	๗๐		
๕. ปุ๋ยอินทรีย์ ระบุประเภทที่ใช้.....			
๖. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช			
สารป้องกันกำจัดโรค			
สารป้องกันกำจัดแมลง	๔๒๐		
ค่าจ้างฉีดสารฯ	๗๐		
๗. การป้องกันกำจัดวัชพืช			
สารป้องกันกำจัดวัชพืช	๔๘๐		
ค่าจ้างฉีดสารฯ	๗๐		
ค่าน้ำมันตัดหญ้า			
๘. ค่าเก็บเกี่ยว	๕๐๐		
๙.ค่าขนส่งผลผลิต	๗๐		
๑๐. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ			
ระบุ.....ค่าเช่าที่ดิน.....	๒,๐๐๐		
ค่าน้ำมันสูบน้ำ	๕๐๐		
รวมต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)	๖,๑๕๐		

(ที่มา :สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ ๒๕๖๘)

๑.๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

๑) วิธีการตลาด (เป็นวิถีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

การผลิตข้าวของเกษตรกรอำเภอบ้านหมอ ส่วนใหญ่ จะผลิตข้าวเพื่อจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับโรงสี โดยการจำหน่ายข้าวนั้น เกษตรกรจะนำข้าวมาจำหน่ายในวันที่เก็บเกี่ยวเลย พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกจะเน้นพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง เช่น กข๘๕, กข ๓๑ เป็นต้น โดยจะให้ผลผลิตเป็นข้าวเปลือกสดถึง ๘๐๐-๑๐๐๐ กิโลกรัม/ไร่

ภาพที่ ๙ แสดงวิถีตลาด ข้าว อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

มีแหล่งรับซื้อ รวม ๔ แห่ง

- โรงสี พิษสุวรรณรุ่งเรือง ซึ่งกำลังการผลิตสูงถึง ๕๐๐ ตัน
- บจก.ดี.พี.อาร์.อินเตอร์ไรซ์กำลังการผลิต ๔๐๐ ตัน/วัน
- โรงสีศรีนคร (ช.บุญชู) กำลังการผลิต ๓๐๐ตัน/วัน
- โรงสีไผ่วัฒนชัย กำลังการผลิต ๑๖ ตัน/วัน

ดังนั้น เมื่อมีสถานที่รับซื้อผลผลิตข้าวเปลือกมาก ทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องเก็บผลผลิตไว้ที่บ้านและไม่มีการลดความชื้นก่อนจำหน่าย ปัญหาที่ตามมาคือ ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมีความชื้นสูง เมื่อนำมาจำหน่ายจะได้ราคาตก และอีกปัญหาคือผลผลิตของเกษตรกรจะออกมาพร้อม ๆ กัน โรงสีจึงมักจะกดราคา เนื่องจากเกษตรกรจำเป็นต้องขายผลผลิตอยู่แล้ว

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

มีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ จำนวน ๖ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์กรความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ ๓๒ แสดงเกษตรกรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

ที่	หมู่	ตำบล	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๑	๔	บางโหนด	ข้าว	การลดต้นทุนการผลิตข้าว
๒	๗	ตลาดน้อย	ข้าว	จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง
๓	๓	หรรเทพ	เผือก	การปลูกเผือก
๔	๗	บ้านครัว	ข้าว	การลดต้นทุนการผลิตข้าว
๕	๔	สร้างโคก	ผักหวานป่า	การขยายพันธุ์ผักหวานป่า
๖	๑	สร้างโคก	ผักหวานป่า	การแปรรูปผักหวานป่า

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ, พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ ๓๓ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
ศพก.และ ศพก. เครือข่าย	๑๑	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหนองบัว ศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชนตำบลตลาดน้อย ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองบัว ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลโคกใหญ่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลบ้านครัว ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลโคกใหญ่ ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ (โคก หนองนา บ้านกลางสวน) ตำบลไผ่ขวาง ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลสร้างโคก ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ตำบลหนองบัว ศูนย์จัดการดินตำบลหรรเทพ
แปลงใหญ่	๔	แปลงใหญ่ข้าวตำบลบางโหนด แปลงใหญ่ข้าวตำบลบ้านหมอ ตลาดน้อย แปลงใหญ่เผือกหอม แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
วิสาหกิจชุมชน	๑๘	วิสาหกิจชุมชนข้าวเกรียบผักหวาน วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านแปรรูปเผือกหอม วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทำเผือกหมู่ ๖ โคกใหญ่

		วิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง อำเภอบ้านหมอ วิสาหกิจชุมชนป้วยเกษตรกรนาฝือก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรหมู่ ๑ พัฒนา วิสาหกิจชุมชนป้วยเกษตรกรกลุ่มบ้านใต้ วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรนาฝือกโคกใหญ่ วิสาหกิจชุมชนป้วยนาฝือก บ-/๕๑๓๔ วิสาหกิจชุมชนบ้านบ่อนางนาฝือก วิสาหกิจชุมชนทำนาปลูกฝือก วิสาหกิจชุมชนป้วยเคมีเพื่อทำการเกษตร๑ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทำฝือกปลูกผักบ้านโคกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนทำนาปลูกฝือกโคกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผักหวานป่าบ้านคลองกระโดน วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ฝือกหอม อำเภอบ้านหมอ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปพืชเกษตรตำบลลาดน้อย วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผักหวานป่า
กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผักหวานป่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแม่บ้านบ่อพระอินทร์พัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรรเทพสามัคคี

๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๓๔ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าว อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด ๔๒,๓๖๒ ไร่ ครอบคลุม ๙ ตำบล โดยตำบลไผ่ขวางมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ๙,๘๖๑ ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทานร้อยละ ๙๖ มีพื้นที่เหมาะสมมาก (S๑) ถึง ๖๔,๙๕๑.๒๕ ไร่ ดินเป็นดินเหนียวสีมากเหมาะกับการทำนา	มีโรงสีรับซื้อผลผลิต ๔ แห่ง ได้แก่ โรงสีพีชสุวรรณรุ่งเรือง (๕๐๐ ตัน/วัน), บจก.ดี.พี. อาร.อินเตอร์ไรซ์ (๔๐๐ ตัน/วัน), โรงสีศรีนคร (๓๐๐ ตัน/วัน) และโรงสีไผ่พัฒนชัย (๑๖ ตัน/วัน) กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอ มีกำลังการผลิตรวม ๑,๒๑๖ ตัน/วัน	การจำหน่ายผ่านโรงสีซึ่งส่งออกไปยังตลาดกลางร้านค้าปลีกและผู้บริโภคทั่วประเทศ ไม่มีการสร้างตลาดเฉพาะหรือช่องทางจำหน่ายตรงที่โดดเด่น ขาดการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือแบรนด์ข้าวเฉพาะพื้นที่
	ปัญหา Pain point	ขาดการบริหารจัดการน้ำในช่วงฤดูแล้ง เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๕.๐๔) เข้าที่ดินทำให้มีต้นทุนสูง การถือครองที่ดินไม่มั่นคง พื้นที่นอกเขตชลประทานประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ดินบางพื้นที่เป็นดินเหนียวจัดทำให้ไถพรวนยาก	โรงสีกระจุกตัวในพื้นที่จำกัด ทำให้เกษตรกรบางพื้นที่ต้องขนส่งไกล ขาดคลังสินค้ากลางสำหรับลดความชื้นและเก็บรักษาผลผลิต ไม่มีศูนย์คัดแยกและรับรองมาตรฐานที่เป็นทางการ ขาดเทคโนโลยีการแปรรูปสมัยใหม่	ขาดช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ไม่มีการสร้างแบรนด์หรือ Identity เฉพาะพื้นที่ ไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม ขาดการเชื่อมโยงกับตลาดออนไลน์หรือตลาดพรีเมียม ไม่มีข้อมูลความต้องการตลาดที่ชัดเจน
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	พัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำร่วมกับชลประทาน สร้างแหล่งน้ำเสริมเช่นบ่อน้ำบาดาล ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อรวมที่ดินและลดต้นทุนการเช่า ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และจุลินทรีย์เพื่อปรับปรุงดิน จัดทำแผนที่เขตเหมาะสมและส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ S๑	จัดตั้งศูนย์รวบรวมและลดความชื้นในระดับตำบล ส่งเสริมการลงทุนเครื่องอบแห้งแบบประหยัดพลังงาน สนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์/วิสาหกิจชุมชนเพื่อรวบรวมผลผลิตและต่อรองราคา พัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพและรับรองมาตรฐาน GAP, Organic	สร้างแบรนด์ "ข้าวบ้านหมอ" เน้นจุดเด่นพื้นที่ชลประทานคุณภาพดี เชื่อมโยงกับ GI เพื่อหอมเพื่อสร้าง Identity พัฒนาช่องทางออนไลน์และตลาดชุมชน จัดงานเทศกาลข้าวควบคู่กับเทศกาลผักหวานป่า-เผือกหอม เชื่อมโยงกับตลาดส่งออกและตลาดพรีเมียม

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ๑,๗๔๓ ครัวเรือน ส่วนใหญ่อายุ ๕๖-๖๕ ปี (ร้อยละ ๓๕) และ ๖๕ ปีขึ้นไป (ร้อยละ ๓๒) ประกอบอาชีพเกษตร เป็นหลักร้อยละ ๘๘.๒๘ มีกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว ๒ กลุ่ม รวม ๖๐ ครัวเรือน พื้นที่ ๘๕๖ ไร่ มีเกษตรกรต้นแบบ ๓ ราย	โรงสี ๔ แห่งเป็น ผู้ประกอบการเอกชน มีบุคลากรทำงานในโรงสี ประมาณ ๕๐-๑๐๐ คน/แห่ง มีสหกรณ์การเกษตรบ้านหมอจำกัดที่รับซื้อผลผลิต จากสมาชิกบางส่วน มี นักวิชาการส่งเสริม การเกษตร อาสาสมัคร เกษตรหมู่บ้าน ๙ ราย ครู บัณฑิตอาสา ๙ ราย	ผู้บริโภคทั่วไป พ่อค้าคนกลาง ร้านค้าปลีก ตลาดสด ซูเปอร์มาร์เก็ต ไม่มี ข้อมูลผู้บริโภค กลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ขาดการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ผลิตกับผู้บริโภค ไม่มี การสื่อสารเรื่องราวของผู้ผลิต
	ปัญหา Pain point	เกษตรกรสูงอายุ ขาดแรงงานรุ่นใหม่สืบทอด ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี การผลิตสมัยใหม่ การบริหารจัดการต้นทุน และการตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สิน (๘๐% กับ ธกส., ๒๐% กับสหกรณ์) ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง กลุ่มแปลงใหญ่ยังไม่ ครอบคลุมทั้งอำเภอ	ขาดช่างเทคนิคที่มีความรู้ ด้านเทคโนโลยีการแปรรูป สมัยใหม่ ผู้ประกอบการโรงสี ขาดความรู้ด้านการสร้าง มูลค่าเพิ่มและการตลาด ขาดการประสานงานระหว่าง โรงสีกับเกษตรกร สหกรณ์ยัง ไม่มีบทบาทในการรวบรวม และแปรรูปมากนัก ขาด บุคลากรด้านการควบคุม คุณภาพ	ผู้บริโภคขาดความรู้ เกี่ยวกับคุณภาพข้าว บ้านหมอ ขาดความไว้วางใจในมาตรฐาน ไม่มีนักการตลาดที่เข้าใจ ผลิตภัณฑ์เกษตร ขาด Brand Ambassador หรือ Influencer ที่ช่วย สื่อสาร ขาดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ที่มีความคิดสร้างสรรค์
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	จัดอบรมเกษตรกรด้าน Smart Farmer, GAP, เกษตรอินทรีย์ และการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมยุว เกษตรกร (มี ๓ กลุ่ม ๖๒ คน) ให้สนใจอาชีพเกษตร จัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรและ ศูนย์เรียนรู้ (มีอยู่แล้ว ๑๑ แห่ง) ส่งเสริมกลุ่มแปลง ใหญ่ให้ครอบคลุมทุกตำบล เสริมสร้างทักษะการบริหาร จัดการการเงิน	อบรมพัฒนาทักษะช่าง เทคนิคและผู้ประกอบการ โรงสี ส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยี AI, IoT ในการคัด แยกและตรวจสอบคุณภาพ เสริมสร้างความเข้มแข็ง สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชน (มี ๓๒ แห่ง) ให้มีบทบาทใน การรวบรวมและแปรรูป จัดตั้งคณะกรรมการบริหาร จัดการคุณภาพร่วม	สร้างเครือข่ายผู้บริโภค และชุมชน จัดกิจกรรม Farm Visit, Rice Tourism เชิญ Food Blogger, Influencer มา ทดลองและรีวิว พัฒนา Young Entrepreneur จากกลุ่มยุวเกษตรกรให้ สร้างนวัตกรรมการตลาด อบรมด้านการตลาด ดิจิทัล E-commerce สร้าง Community ผู้บริโภคที่รักข้าวคุณภาพ

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติสินค้า	สถานการณ์ปัจจุบัน	ปลูกข้าวพันธุ์ไม่ไวแสง เช่น ปทุมธานี ๑, กข ๓๑, กข ๘๕ ผลผลิตเฉลี่ย ๐.๘ ตัน/ไร่ รวมผลผลิตทั้งอำเภอ ๓๕,๐๖๘ ตัน/ปี ต้นทุนการผลิต ๖,๑๕๐ บาท/ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกแบบหว่านน้ำตม ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปลูกปีละ ๑ ครั้ง (พ.ค.-พ.ย.)	เกษตรกรจำหน่ายข้าวเปลือกสดทันทีหลังเก็บเกี่ยว ความชื้น ๒๐-๒๕% ราคาถูกกตเนื่องจากคุณภาพต่ำและผลผลิตออกพร้อมกัน โรงสีแปรรูปเป็นข้าวสารขายเป็นข้าวสารทั่วไป ไม่มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม เช่น ข้าวกล้อง ข้าว Riceberry ขนมห้าว	จำหน่ายเป็นข้าวสารทั่วไป ไม่มีแบรนด์เฉพาะ ไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่น ขายในตลาดทั่วไปแข่งขันด้านราคา ไม่มีการสร้างความแตกต่าง ไม่มีการรับรองมาตรฐาน GAP, Organic ที่ชัดเจน ไม่มีผลิตภัณฑ์นวัตกรรม
	ปัญหา Pain point	คุณภาพข้าวเปลือกไม่สม่ำเสมอเนื่องจากความชื้นสูงและไม่มีการคัดแยก ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าศักยภาพ (ควรได้ ๑-๑.๒ ตัน/ไร่) ต้นทุนสูง กำไรต่ำ ขาดการปลูกข้าวพันธุ์พิเศษหรือข้าวอินทรีย์ ขาดระบบตรวจสอบย้อนกลับ ไม่มีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	คุณภาพข้าวสารไม่สม่ำเสมอ ข้าวหักบะปนมาก ไม่มีการคัดแยกเกรด ขาดมาตรฐานการแปรรูปที่ชัดเจน ไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ข้าวกล้อง ข้าวหอมมะลิ อินทรีย์ แป้งข้าว ขนมห้าว ขาดบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูด ไม่มี QR Code หรือระบบตรวจสอบ	ขาดจุดขายที่โดดเด่น ไม่มี Story Telling ที่น่าสนใจ ราคาขายต่ำเพราะเป็นสินค้าไม่มีตราสินค้า แข่งขันด้านราคาเพียงอย่างเดียว ไม่มีการสร้างประสบการณ์ให้ผู้บริโภค ขาดช่องทางจำหน่ายออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการส่งออก
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	ส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพสูงตามมาตรฐาน GAP/Organic กำหนดโซนนิ่งพันธุ์ข้าวเฉพาะ พัฒนาระบบการลดความชื้นก่อนจำหน่าย (เป้าหมาย ๑๔%) ฝึกอบรมการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพิ่มผลผลิตด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ลดต้นทุนด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และจุลินทรีย์ สร้างระบบ Traceability	พัฒนาโรงสีชุมชนมาตรฐาน ส่งเสริมการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น ข้าวกล้อง ข้าวซีเรียล แป้งข้าว ขนมห้าว Rice Bran Oil ออกแบบบรรจุภัณฑ์พรีเมียมพร้อม QR Code ตรวจสอบย้อนกลับ ขอรับรอง GI ควบคู่กับเปลือกหอม จัดทำมาตรฐานสินค้าและระบบควบคุมคุณภาพ	สร้างแบรนด์ "ข้าวบ้านหอม" พร้อม Logo และ Packaging ที่สวยงาม เล่าเรื่องราวพื้นที่เก่าแก่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์บ้านหอม (หอมควายช้าง) พัฒนาช่องทางออนไลน์ E-commerce, Social Commerce จัดโปรโมชั่นแบบ Set เช่น ข้าว+เปลือกหอม ขยายตลาดส่งออก เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี จัดกิจกรรม Rice Tourism เชื่อมโยงกับพระพุทธบาท

บทที่ ๓

บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ

ตารางที่ ๓๕ แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการลดต้นทุนการผลิตข้าว ด้วยเทคโนโลยีเกษตรแม่นยำและนวัตกรรมจัดการดิน
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์ที่ ๒: ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิต
๓. แนวทางการพัฒนา	แผนพัฒนาจังหวัดสระบุรี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและมูลค่าสูง เสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรและองค์กร
๔. หลักการและเหตุผล	จากการรวบรวมข้อมูลแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลทั้ง ๙ ตำบลในอำเภอบ้านหมอ พบว่า "ข้าว" ยังคงเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบางโหนด ตำบลบ้านหมอ และตำบลลาดน้อย ซึ่งมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่กำลังเผชิญกับภาวะ "ต้นทุนการผลิตสูงแต่ผลิตผลต่อไร่ยังไม่เต็มศักยภาพ" ปัจจัยหลักเกิดจากราคาปัจจัยการผลิตที่พุ่งสูงขึ้น ทั้งค่าปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และค่าแรงงานที่หายากและมีราคาสูง ในขณะที่วิธีการผลิตส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบดั้งเดิม มีการใช้ปัจจัยการผลิตเกินความจำเป็น (Over-input) และการจัดการทรัพยากรดินยังไม่ได้รับการฟื้นฟูอย่างถูกวิธี อำเภอบ้านหมอมีต้นทุนทางสังคมและวิชาการที่เข้มแข็ง โดยมี ศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน รวมถึงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับข้าว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรตามกรอบการพัฒนา ๓ ด้าน คือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการลงทุน (แผนธุรกิจชุมชน) และการฟื้นฟูทรัพยากร โครงการนี้จึงมุ่งเน้นการบูรณาการศักยภาพของศูนย์เรียนรู้เหล่านี้ เพื่อเปลี่ยนจากการทำนาแบบพึ่งพาเคมีเพียงอย่างเดียว สู่การเป็น "เกษตรแม่นยำ" (Precision Farming) โครงการนี้ยึดหลักการ "ลดรายจ่าย เพิ่มโอกาส และรักษาสิ่งแวดล้อม" โดยเน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ๓ ประการ คือ: ๑. การจัดการดินและปุ๋ย: ใช้การวิเคราะห์ดินเพื่อปรับปรุงตามความต้องการจริงของพืช (ปุ๋ยสั่งตัด) เพื่อลดการสูญเสียจากการใช้ปุ๋ยเกินความจำเป็น ๒. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม: นำเครื่องจักรกลและนวัตกรรมมาทดแทนแรงงานคน เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการหยอดเมล็ดและการพ่นสารชีวภัณฑ์ ๓. การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม: เน้นการหยุดเผาตอซังเพื่อคืนธาตุอาหารสู่

	ดินและลดฝุ่น PM ๒.๕ สอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG หากไม่มีการดำเนินโครงการเชิงรุกเพื่อลดต้นทุนอย่างเป็นระบบเกษตรกรในอำเภอบ้านหมอจะเผชิญกับความเสี่ยงด้านหนี้สินและการขาดทุนสะสม ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ดังนั้น การจัดทำโครงการสำคัญ (Flagship Project) นี้ จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของชาวบ้านหมอ ให้เป็นสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพสูง ต้นทุนต่ำ และมีการจัดการที่ยั่งยืน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ปีงบประมาณ ๒๕๗๐ ต่อไป
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ: โดยเน้นการลดค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตหลัก ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้ลดลงอย่างน้อยร้อยละ ๑๕-๒๐ ผ่านเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ ๒. เพื่อส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรแม่นยำมาใช้ในการกระบวนการผลิต: เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการเพาะปลูกและดูแลรักษา ทดแทนการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้รวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น ๓. เพื่อยกระดับขีดความสามารถของศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่: ให้กลายเป็นศูนย์กลางในการให้บริการความรู้ปัจจัยการผลิต และเครื่องจักรกลทางการเกษตรแก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ๔. เพื่อส่งเสริมกระบวนการผลิตข้าวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ: โดยมุ่งเน้นการหยุดเผาตอซังและฟางข้าวเพื่อปรับปรุงโครงสร้างดิน และลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศในพื้นที่เกษตรกรรมของอำเภอบ้านหมอ
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	<u>ตัวชี้วัด</u> ๑. อัตราการลดลงของต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (เน้นค่าปุ๋ยเคมี สารเคมี และเมล็ดพันธุ์) ๒. จำนวนพื้นที่เกษตรกรรมที่ปรับเปลี่ยนสู่การเป็นเกษตรแม่นยำและหยุดการเผา ๓. ระดับความพึงพอใจและทักษะที่เพิ่มขึ้นในการจัดการดินและศัตรูพืช <u>ค่าเป้าหมาย</u> ๑. ต้นทุนการผลิตลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕ - ๒๐ เมื่อเทียบกับก่อนเริ่มโครงการ ๒. พื้นที่นาไม่น้อยกว่า ๑,๕๐๐ ไร่ ในพื้นที่ตำบลเป้าหมาย (บางโขมด, บ้านหมอ, ตลาดน้อย) ๓. เกษตรกรร้อยละ ๘๐ มีผลการทดสอบความรู้ผ่านเกณฑ์ และมีความพึงพอใจในระดับ “มาก”
๗. พื้นที่เป้าหมาย	ตำบลบางโขมด, ตำบลบ้านหมอ และตำบลตลาดน้อย (เน้นพื้นที่แปลงใหญ่ข้าว)
๘. กิจกรรมหลัก	<u>กิจกรรมหลัก ๑. พัฒนาศักยภาพและถ่ายทอดเทคโนโลยี (Knowledge)</u>

	<u>กิจกรรมย่อย</u> ๑.๑ อบรมการวิเคราะห์ดินและใช้ปุ๋ยสั่งตัดตามค่าวิเคราะห์ดิน ๑.๒ สาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพและสารชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี <u>กิจกรรมหลัก ๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิตและนวัตกรรม (Investment)</u> <u>กิจกรรมย่อย</u> ๒.๑ จัดตั้งศูนย์บริการยืม-คืน เครื่องหยอดข้าวและเครื่องพ่นสารชีวภาพ ๒.๒ สนับสนุนแม่ปุ๋ยเพื่อผสมปุ๋ยใช้เองในกลุ่มแปลงใหญ่ <u>กิจกรรมหลัก ๓. การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (Restoration)</u> <u>กิจกรรมย่อย</u> ๓.๑ ส่งเสริมการไถกลบตอซังและใช้จุลินทรีย์ย่อยสลายแทนการเผา ๓.๒ ระบบบริหารจัดการน้ำส่งเสริมการทำนาเปียกสลับแห้ง
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ ร่วมกับศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์วิจัยข้าวโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	ปีงบประมาณ ๒๕๗๐ (ต.ค. ๖๘ - ก.ย. ๖๙)
๑๑. งบประมาณ	งบประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของงบประมาณ ๑. งบประมาณรายจ่ายประจำปี (งบฟังก์ชัน/กรม): กรมส่งเสริมการเกษตร: สำหรับกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ การจัดเวทีอบรมเกษตรกร และการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่และศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) กรมพัฒนาที่ดิน: สำหรับสนับสนุนวัสดุในการปรับปรุงบำรุงดิน การตรวจวิเคราะห์ค่าดิน และสารเร่งซูเปอร์ พด. ต่างๆ ๒. งบประมาณจังหวัด/กลุ่มจังหวัด (งบยุทธศาสตร์): ขอรับการสนับสนุนภายใต้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระบุรี ในส่วนของการยกระดับสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อใช้ในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง เช่น เครื่องจักรกลการเกษตรแม่นยำ หรือโดรนเพื่อการเกษตร ๓. งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.): เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่: เช่น อบต.บางโหนด, อบต.ตลาดน้อย และเทศบาลตำบลบ้านหมอ โดยบรรจุโครงการเข้าแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิต เครื่องมือ หรือโรงเรือนเก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มเกษตรกร ๔. งบประมาณบูรณาการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญ (Agenda): งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการ ลดการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม (Zero Burn) และการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM ๒.๕ ซึ่งเป็นวาระแห่งชาติ รวมถึงงบประมาณส่งเสริมโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy)
๑๒. ผลผลิต (Output)	๑. เกษตรกรต้นแบบด้านการลดต้นทุน: เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่เป้าหมาย

	(ตำบลบางโขมด, บ้านหมอ และตลาดน้อย) จำนวน ๑๕๐ ราย ผ่านการอบรม และมีทักษะในการวิเคราะห์ดิน การใช้ปุ๋ยสั่งตัด และการผลิตสารชีวภัณฑ์ไว้ใช้เองในครัวเรือน ๒. แปลงสาธิตเกษตรแม่นยำ: เกิดแปลงเรียนรู้สาธิตการปลูกข้าวโดยใช้เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำและการจัดการดินอย่างยั่งยืน จำนวน ๓ แห่ง เพื่อเป็นจุดเรียนรู้ดูงานให้กับเกษตรกรรายอื่นในอำเภอบ้านหมอ ๓. ชุดข้อมูลแผนที่ความอุดมสมบูรณ์ของดิน: ข้อมูลค่าวิเคราะห์ดินและคำแนะนำการใช้ปุ๋ยรายแปลงสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการผลิตในฤดูกาลถัดไปร่วมกับศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ๔. ระบบบริการเครื่องจักรกลเกษตรชุมชน: มีชุดอุปกรณ์/เครื่องจักรกลต้นแบบเพื่อการลดต้นทุน (เช่น เครื่องหยอดข้าวแม่นยำ หรือโดรนเพื่อการเกษตรสำหรับพ่นชีวภัณฑ์) พร้อมระบบการบริหารจัดการโดยกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้บริการสมาชิกในราคาประหยัด
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Outcomes) ๑. ด้านเศรษฐกิจ (เชิงปริมาณ) - เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยลงได้ไม่น้อยกว่า ๓๐๐ - ๕๐๐ บาทต่อไร่ (จากการลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ การใช้ปุ๋ยสั่งตัด และลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช) - รายได้สุทธิเพิ่มขึ้น: จากต้นทุนที่ลดลงประกอบกับผลผลิตที่มีคุณภาพดีขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิ (กำไร) เพิ่มขึ้นอย่างน้อย ร้อยละ ๑๕ ต่อฤดูกาลผลิต ๒. ด้านทักษะและนวัตกรรม (เชิงคุณภาพ) - เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการใช้ปัจจัยการผลิตตามสภาวะจริงของดินและพืชได้ด้วยตนเอง (Data-driven decision) แทนการใช้ความรู้สึกหรือความเคยชินเดิมๆ - ศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และกลุ่มแปลงใหญ่ มีระบบบริหารจัดการเครื่องจักรกลและปัจจัยการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้ ลดการพึ่งพิงพ่อค้าคนกลางในระยะยาว ๓. ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (เชิงปริมาณและคุณภาพ) - ปริมาณจุดความร้อน (Hotspot) ในพื้นที่นาข้าวเป้าหมายลดลงเป็น ศูนย์ (Zero Burning) และมีการคืนธาตุอาหารลงสู่ดินผ่านการไถกลบตอซึ่งทดแทนการเผา - ปริมาณการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในแหล่งน้ำและแปลงนาลดลง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในชุมชนปลอดภัยมากขึ้นต่อทั้งตัวเกษตรกรเองและผู้บริโภค ๔. ด้านความยั่งยืนของภาคเกษตร (เชิงคุณภาพ) - ข้าวที่ผลิตได้มีโอกาสสูงในการเข้าสู่มาตรฐานการรับรอง เช่น GAP หรือ ข้าวรักษ์โลก (BCG Model)

๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

ตารางที่ ๔๖ แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินงานกิจกรรม			แหล่ง งบประมาณ	ปีที่ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
โครงการลดต้นทุน การผลิตข้าว ด้วย เทคโนโลยีเกษตร แม่นยำและนวัตกรรม การจัดการดิน	๑. งบประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท ๒. แม่ปุ๋ยและวัสดุ ปรับปรุงบำรุงดิน ๓. เครื่องจักรกล (เครื่องหยอดข้าว/ เครื่องพ่นสารชีวภาพ) ๔. วิทยากร/ชุดความรู้ การวิเคราะห์ดิน	๑. พัฒนาศักยภาพ: อบรมวิเคราะห์ดิน, ทำ ปุ๋ยสั่งตัด, ผลิตสารชีว ภัณฑ์ ๒. สนับสนุนนวัตกรรม: จัดตั้งศูนย์ยืม-คืน เครื่องจักรกล, สนับสนุน แม่ปุ๋ย ๓. จัดการสิ่งแวดล้อม: ไถ กลบตอซัง, ทำนาเปียก สลับแห้ง	๑. เกษตรกร ๑๕๐ ราย มีทักษะการลดต้นทุน ๒. แปลงสาธิตเกษตร แม่นยำ ๓ แห่ง ๓. แผนที่ความอุดม สมบูรณ์ของดินราย แปลง ๔. ระบบบริการ เครื่องจักรกลชุมชน	๑. ต้นทุนการผลิตลดลง ๓๐๐-๕๐๐ บาท/ไร่ ๒. รายได้สุทธิ (กำไร) เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๑๕ ๓. เกษตรกรตัดสินใจ ด้วยข้อมูล (Data- driven) ๔. จุดความร้อน (Hotspot) เป็นศูนย์	๑. ความมั่นคงทาง อาหารและเศรษฐกิจ ฐานรากเข้มแข็ง ๒. เกษตรกรหลุดพ้น วงจรหนี้สิน ๓. ข้าวได้มาตรฐาน GAP พร้อมแข่งขันใน ตลาดมูลค่าสูง	๑. งบกรม ส่งเสริม การเกษตร/ กรมพัฒนาที่ดิน ๒. งบ ยุทธศาสตร์ จังหวัดสระบุรี ๓. งบ อปท. (อบต./ เทศบาล)	ปีงบประมาณ ๒๕๗๐ (ต.ค. ๖๘ - ก.ย. ๖๙)

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาที่ดิน. (ม.ป.ป.). ข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรดินรายจังหวัด. สืบค้นจาก <http://www.lds-service.org/services/fileproject>.

กรมอุตุนิยมวิทยา. (๒๕๕๔). สถิติภูมิอากาศ พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๖๔. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

กรมอุตุนิยมวิทยา. (๒๕๖๓). ข้อมูลสภาพภูมิอากาศ ปี ๒๕๖๓. สืบค้นจาก <https://www.tmd.go.th> (หรือ URL ที่เกี่ยวข้อง).

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. (๒๕๕๔). แผนการใช้ที่ดินประเทศไทย (เชิงตัวเลข) มาตรฐาน ๑:๒๕,๐๐๐. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ม.ป.ป.). ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map Online). สืบค้นจาก <http://agri-map-online.moac.go.th>.

กรมการปกครอง. (ม.ป.ป.). ระบบสถิติทางทะเบียน. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th>.

กรมการพัฒนาชุมชน. (ม.ป.ป.). ระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (SmartBMN). สืบค้นจาก <https://smartbmnn.cdd.go.th>.

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี. (๒๕๖๙). รายงานข้อมูลการเกษตร. สระบุรี: สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ.

สำนักงานทะเบียนอำเภอบ้านหมอ. (ม.ป.ป.). เขตการปกครอง และจำนวนครัวเรือน อำเภอบ้านหมอ. สระบุรี: ที่ว่าการอำเภอบ้านหมอ.

สำนักงานปศุสัตว์อำเภอบ้านหมอ. (๒๕๖๙). ข้อมูลด้านปศุสัตว์ ปี ๒๕๖๙. สระบุรี: สำนักงานปศุสัตว์อำเภอบ้านหมอ.

สำนักงานประมงอำเภอบ้านหมอ. (๒๕๖๙). ข้อมูลด้านประมง ปี ๒๕๖๙. สระบุรี: สำนักงานประมงอำเภอบ้านหมอ.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ. (๒๕๖๖). ข้อมูลกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการ OTOP ปี ๒๕๖๖. สระบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ.

